תלמוד בבלי · ראשונים · ראש · סדר מועד

פסקי הרא"ש על מגילה

רבנו אשר ב"ר יחיאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פסקי הרא"ש על מגילה

רבנו אשר ב"ר יחיאל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פסקי-הראש-על-מגילה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 5
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה ז 8
הלכה ח 9
הלכה ט 10
פרק ב 10
הלכה א 10
הלכה ב 12
הלכה ג 13
הלכה ד 14
הלכה ה 14
הלכה ו 15
הלכה ז 15
פרק ג 15
הלכה א 15
הלכה ב 16
הלכה ג 17
הלכה ד 18
הלכה ה 19
הלכה ו 20
הלכה ז 21
הלכה ח 22
הלכה ט 22
הלכה י 23
הלכה יא 23
הלכה יב 24
הלכה יג 24
הלכה יד 24
הלכה טו 25
הלכה טז 26
הלכה יז 26
הלכה יח 26
הלכה יט 27
הלכה כ 27
הלכה כא 27
הלכה כב 28
הלכה כג 29
הלכה כד 29
פרק ד 31
הלכה א 31
הלכה ב 32
הלכה ג 33
הלכה ד 33
הלכה ה 33
הלכה ו 34
הלכה ז 34
הלכה ח 35
הלכה ט 35
הלכה י 36
הלכה יא 40
הלכה יב 41
הלכה יג 41

פרק א

הלכה א

א א מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר. אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. כיצד חל להיות בשני כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר חל להיות בחמישי כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר חל להיות בערב שבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפין חומה קורין בו ביום חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה למחר חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בו ביום ומוקפין חומה למחר:

ב גמ' היכא רמיזא אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם חכמים ואימא זמנים טובא זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם תרי ואימא תריסר ותליסר אמר רב שמואל בר יצחק שלשה עשר זמן קהלה לכל היא פרש"י שנקהלו לעמוד על נפשם ולכך לא צריך קרא ולא נהירא דנהי דנקהלו בו ביום כיון שקבעו הקריאה בי"ד ובחמשה עשר מנא לן שיכולין לקרות בו ועוד דלא זמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה כדכתיב כימים אשר נחו בהם היהודים וגו'. ונראה [לר"י] דסוגית גמרא דידן כעין הירושלמי (הל' א) דפריך התם על שנויא דכימים אשר נחו ואימא י"ב י"ג [כנגד] י"ד וט"ו ומשני רבי חלבו י"ג זמן מלחמה היא והוא מוכיח על עצמו שאין נייחא. פירוש ליכא לרבויי דלא הוו כימים אשר נחו בהם. אלא מעתה לא יקראו בו. לפניו ולאחריו קורין בו אין קורין והכי נמי איכא לפרושי סוגיא דידן זמן קהלה פי' זמן מלחמה וליכא לרבויי מכימים אשר נחו בהם ולא מזמניהם דמשמע זמנים אחרים דומיא דאלו זמנים דהוה בהו נייחא ולא צריך קרא לרבויי דמכל מקום קורא (ולא צריך קרא) דמק"ו אתי כדאיתא בירושלמי. ולא נהירא לרבינו תם דהוה ליה למימר זמן מלחמה הוא ועוד קשיא ליה האי דקאמר ולא צריך קרא לרבויי דאין דרך הש"ס (לסתור) דבריו כיון שלא הוזכר הקל וחומר בגמרא דידן ופירש רבינו תם זמן קהלה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים. וכן מצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק דכתיב ומשה אהרן וחור עלו ראש

הגבעה ודרשינן במסכת תענית מכאן לתענית צבור שצריך שלשה מכאן נראה לרבינו תם סעד לתענית אסתר שאנו עושין כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר כשנקהלו היהודים לעמוד על נפשם ולא מצינו לו סמך בשום מקום אלא בכאן ומה שאנו מקדימין התענית ליום חמישי היכא שחל פורים להיות במוצאי שבת ולא עבדינן ליה בערב שבת נמצא בתשובת הגאונים לפי שרגילין בתענית להרבות בסליחות ובתחנונים ולא יתכן לעשות כן בערב שבת לפי שלא יוכלו לטרוח לכבוד השבת ובמסכת סופרים (פי"ז הל' ד) איתא שרבותינו שבמערב מתענין באדר שלשה תעניות של אסתר אע"פ שאותן היו בניסן לא היו רוצים להתענות בניסן שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן: ואימא שיתסר ושיבסר אמר קרא ולא יעבור. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי רבי עקיבא סתימתאה אבל חכמים אומרים בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה כלומר הואיל ועיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה כדי לחלק להם מעות פורים ביום קריאתה לפיכך אין קורין אלא בזמנה שאם יקראו אותה קודם זמנה יחלקו להם מעות פורים ביום קריאתה כדאמרינן לקמן (דף ד:) גובין בו ביום ומחלקין בו ביום ומוציאין המעות קודם י"ד ולא יהיה להם במה לשמוח בפורים ואמרינן לקמן (דף ה') אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה () והא דאמרינן בזמן הזה לפי שמצויין רוב עניים ויש שגורסי' הואיל ומסתכנין בה כלומר באותו הזמן שהיו ישראל יכולין להעמיד בדתותיהם ואין באין לידי סכנה היו קורין י"א י"ב י"ג [אבל בזמן הזה] אין קורין אותה אלא בזמנה שהוא י"ד וט"ו וכן הלכתא: כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין אותה בחמשה עשר. מנא לן אמר רבא דאמר קרא על כן היהודים הפרזים וגו' מדפרזים בארבעה עשר מוקפין חומה בחמשה עשר ושושן אע"פ שאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו מ"ט הואיל ונעשה בו נס והיהודים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו בארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו וגו' אריב"ל כרך וכל הסמוך לו אע"פ שאינה נראה עמו כגון שיושבת העיר בנחל או כל הנראה עמו אע"פ שלא סמך לו כגון שיושבת בראש ההר נידון ככרך וקורין בט"ו ועד כמה (לעיל דף ב ע"ב) א"ר ירמיה מיל:

הלכה ב

ואריב"ל כרך שישב ולבסוף הוקף נידון ככפר דכתיב ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה שהוקף ולבסוף ישב ולא שישב ולבסוף הוקף וילפינן קריאת המגילה מבתי ערי חומה וקשה דהיכי מיירי אי דלית ביה עשרה בטלנין אפי' הוקף ולבסוף ישב נמי נידון ככפר דהא אמר ריב"ל כרך שאין בו עשרה בטלנין נידון ככפר אי דאית ביה עשרה בטלנין הוה ליה למימר נידון כעיר וקורין בי"ד הלכך נראה דהא דאריב"ל כרך שאין

בה עשרה בטלנין נידון ככפר לא איירי במוקף חומה מימות יהושע בן נון כסתם כרך האמור בכל מקום לענין מקרא מגילה אלא כשאינו מוקף חומה מימות יהושע איירי והוי כסתם כרכים האמורים בכל הש"ס שהן עיירות גדולות אבל במוקף מימות יהושע בן נון אין צריך עשרה בטלנין ואריב"ל כרך שאין בו עשרה בטלנין נידון ככפר ואע"ג דאתו ליה מעלמא וכרך שהיה מוקף מימות יהושע ואע"פ שאין לו עכשיו קורין בט"ו דתניא רבי אליעזר ברבי יוסי אומר אשר לוא חומה חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן:

הלכה ג

משפחה ומשפחה למה לי אמר רבי יוסי בר חנינא להביא משפחות כהונה ולויה שמבטלין מעבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה תניא נמי הכי כהנים בעבודתן ולוים בדוכנם וישראל במעמדן מבטלין מעבודתם ובאין לשמוע מקרא מגילה: אמר רבא פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף מדר' יוסי בר חנינא ת"ת ומקרא מגילה מקרא מגילה עדיף מדסמכו של בית רבי תלמוד תורה ומת מצוה מת מצוה עדיף מדתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה לחופה עבודה ומת מצוה מת מצוה עדיף מולאחותו מת מצוה ומקרא מגילה מאי בתר דבעיא הדר פשטה מת מצוה עדיף מדאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתורה:

הלכה ד

אמר ריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס. לשון מקרא מגילה משמע שיכולות נשים לקרותה ולהוציא אנשים ידי חובתן ואמרי' נמי בריש ערכין הכל כשרין לקרות את המגילה הכל לאתויי מאי לאתויי נשים משמע שמרבה נשים אף לקרותה ולהוציא אנשים וכן פרש"י התם. ובעל ההלכות פסק שהנשים אינן חייבות אלא בשמיעה אבל קריאתה אינה מוציאה אנשים ידי חובתן שחייבין בקריאה עד שישמעו מפי אנשים המחוייבין בקריאה כמותן ואין שמיעתן מנשים חשובה כאלו הן עצמן קורין והביא ראיה מן התוספתא (פרק ב) דקתני הכל חייבין בקריאת מגילה וכו' ומוציאין רבים ידי חובתן טומטום ואנדרוגינוס חייבין ואינם מוציאין את הרבים ידי חובתן אנדרוגינוס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו טומטום לא מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו נשים ועבדים וקטנים פטורין ממקרא מגילה ואין מוציאין רבים ידי חובתן עכ"ל התוספתא והוסיף בהלכות גדולות אלא שחייבות בשמיעה למה שהיו הכל בספק

להשמיד להרוג ולאבד והואיל והכל היו בספק הכל (היו) חייבין בשמיעה. ירושלמי (פ"ב הלכה ד) ר' יהושע בן לוי הוה מכנש כל אנשי ביתו וקורא לפניהם מגילת אסתר ורבי יונה אבוה דרבי מנא היה מתכוין לקרותה לפני הנשים שבביתו שהכל היו בספק והכל חייבים בשמיעה וצריך לתרץ לפי ה"ג ותוספתא הא דאמר בערכין הכל כשרין לקרות לאתויי נשים לא שיוציאו אנשים בקריאתן אלא דוקא נשים דלא תימא אף נשים אינן יוצאות אלא בקריאה חשובה של אנשים קא משמע לן שהאשה מוציאה חבירתה:

הלכה ה

ואמר ר' יהושע ב"ל פורים שחל להיות בשבת פי' חמשה עשר של כרכים שחל להיות בשבת שואלין () ודורשין בענינו של יום הלכות פורים כדאמרינן דורשין הלכות הפסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות החג בחג אבל מקרא מגילה בשבת לא קרינן מאי טעמא דאמר רבה הכל חייבין במקרא מגילה ואין הכל בקיאין במקרא מגילה גזירה שמא יטלנה וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ד' אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דשופר:

הלכה ו

ואמר ר"י בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהילים כ"ב:ג') אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי. היה אומר רבינו תם ז"ל אף על פי שבירך זמן בלילה חוזר ומברך זמן אף ביום דעיקר קריאתה הוי ביום יותר מבלילה דהכי משמע לישנא דקרא אקרא יומם אע"פ שלילה לא דומיה לי וקראתי בלילה ביום תהא עיקר הקריאה וגם עיקר פרסומי ניסא הוא ביום בזמן משתה ושמחה ומתנות לאביונים ומשלוח מנות ותנן לקמן (דף כ:) כל היום כשר לקרות את המגילה קתני וכל הלילה כשר לקריאת מגילה לא קתני לפי שאינה עיקר קריאה בלילה וקתני נמי (לקמן דף כ.) אין קוראין את המגילה ולא מוהלין ולא טובלין אלא ביום ומפרש בגמ' מנלן דכתיב והימים האלה ביום אין בלילה לא לימא תיהוי תיובתא דר' יהושע בן לוי וכו' ומשני כי קתני אדיום ומיהו מדקתני מקרא מגילה בהדייהו שמע מינה דעיקר מקרא מגילה הוי ביממא ועוד מדאמרינן לקמן (דף כא:) מאי מברך מנ"ח ולא קאמר בלילה מברך מנ"ח וביום מ"נ כדקאמר גבי נר חנוכה יומא קמא מברך ננ"ח וכו' אלמא משמע דמנ"ח מברך ביום ובלילה ועוד שבני הכפרים שהיו מקדימין ליום הכניסה מסתמא ביום היו באים לשמוע את המגילה כשבאין לשמוע קריאת התורה אלמא שעיקר קריאתה ביום ואע"ג דהוה סלקא דעתא למיתנייה מתניתין דידיה ביממא מ"מ לא מיתוקם הכי: אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה ביחיד שלא בזמנה (אין) קורין אותה (אלא). בעשרה

פרש"י שלא בזמנה כגון בני הכפרים שמקדימין ליום הכניסה ואע"ג דבימי רב ליכא להך הקדמה דאין קורין אותה אלא בזמנה פלוגתא דזמנה אשמועינן דבזמנה קורין אותה ביחיד ורב אסי אמר בין בזמנה ובין שלא בזמנה (אין) קורין אותה (אלא) בעשרה ויש מפרשים שלא בזמנה כגון שחל ארבעה עשר להיות בשבת לבני עיירות וט"ו לבני כרכין שמקדימין וקורין בע"ש לבני כרכין הוה עובדא וחש לה רב %[להא] דרב אסי ואע"ג דחש ליה רב לדרב אסי קי"ל כרב דהא ר' יוחנן קאי כוותיה דאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן (לקמן דף יט:) הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ולא אמרן אלא בצבור מכלל דביחיד יצא ושמעינן מהא דקורין אותה ביחיד כרב דאמר בזמנה קורין אותה ביחיד וכן פסק רבינו תם ובסדר רב עמרם פסק כרב אסי מדחש ליה רב לדרב אסי וכן מסתבר והא דר' יוחנן אינה ראיה דאף לרב אסי קריאה ביחיד כדפי' רש"י דמצוה לחזור אחר עשרה ואם לא מצא עשרה אינו פטור מקריאה אלא קורא ביחיד:

הלכה ז

א כתב רב האי גאון מנהג דחזי לנא דמאן דקרי ליה למגילה קורא ופושט כאגרת אבל קורא וכורך כספר תורה לא חזי לנא:

ב מתני' איזהו עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכן הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין אבל זמן עצי הכהנים תשעה באב חגיגה והקהל מאחרין ולא מקדימין אע"פ שאמרו מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית [ומתנות לאביונים] א"ר יהודה אימתי במקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל במקום שאין נכנסין בשני ובחמישי קורין אותה בזמנה:

ג גמ' תנא עשרה בטלנין של בית הכנסת. באלו מקדימין וכו' פי' בקריאת מגילה ובתרומת שקלים דכתיב ולא יעבור אבל סעודת פורים וסעודת ר"ח וספק מילה וזמן עצי הכהנים וחגיגה ותשעה באב והקהל מאחרין ולא מקדימין תשעה באב אקדומי פורענותא לא מקדמינן והנך לא מטא זמנייהו:

ד מתני' קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים. נראה לומר דסיפא אריש קיימא היכא דקרא המגילה בארבעה עשר ונתעברה השנה אז אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים דאע"פ דעשאו בראשון צריכין לחזור ולעשותן בשני אבל כל שאר דברים שעשאום בראשון ושוב נתעברה השנה אין צריכין לחזור () ולעשותן בשני [והיכא] דנתעברה השנה קודם אדר ראשון () אז הוי אדר הראשון כמו שבט ואהא קאמר גמרא הא לענין פרשיות זה וזה שוין כלומר שאם קראו באדר הראשון

כל ארבעה הפרשיות ושוב ראו שיש צורך לעבר השנה אין צריך לעשותן בשני אבל לא מסתבר כלל שבכל השנים המעוברות יקראו הפרשיות בשני אדרים. ושוין בהספד ותענית שאסורים בזה ובזה פי' אם קראו המגילה בארבעה עשר ובו ביום עברו השנה אסור בהספד ותענית אבל בשאר שנה מעוברת נראה לי שמותר בהספד ותענית כך נראה לי לפרש השיטה:

ה גמ' ומוקמינן מתניתין כרבן שמעון בן גמליאל והכי קאמר אין בין ארבעה עשר של אדר הראשון לארבעה עשר של אדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא להספד ותענית שניהם שוין וכן הלכה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאדם אחד ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי:

הלכה ח

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן. אמרי' בירושל' (פרק בני העיר הלכה ז) שצ"ל אחר קריאת המגילה ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל הרשעים ברוכים כל ישראל גם חרבונה זכור לטוב. ואמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב ותני ר' יוסף שמחה מלמד שאסור בהספד ומשתה מלמד שאסור בתענית וי"ט שאסור בעשיית מלאכה רבה ברי' דרבא אמר משתה ושמחה קבילו עלייהו מלאכה לא קבילו עלייהו דמעיקרא כתיב שמחה ומשתה וי"ט ולבסוף כתיב (ביה) לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואלו י"ט לא כתיב ביה וכן הלכה וקי"ל דהני תרי יומי דאינון ארביסר וחמיסר אסירי בהספד ובתענית דכתיב במגילת תענית את יום י"ד (לחדש אדר) ואת יום ט"ו ימי פוריא אינון דלא למספד בהון ואמר רבא לא נצרכה אלא לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה פי' בני עיירות אסורין בחמשה עשר ובני כרכין בארבעה עשר: גרסינן בראש השנה (דף יח:) רב ור' חנינא אמרי בטלה מגילת תענית ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי אמרי לא בטלה ומסיק התם הלכתא חנוכה ופורים לא בטלו אית דבעי למימר כיון דלא בטלי ואוקמו אדינייהו לפניהם ולאחריהם אסור ואית דאמרי לא עדיף לפניהם ולאחריהם משאר יומי מגילת תענית וכן מסתבר ולכך נהגו להתענות בשלשה עשר באדר ולמאי דפרישית לעיל (סי' א) זמן קהלה לכל היא הוי תענית אסתר תקנת חכמים אף קודם שבטלה מגילת תענית: תנו רבנן ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להם לישראל לא פיחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפי' אות אחת חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש אמר ר' חייא בר אבין אמר ר' יהושע בן קרחה ק"ו ומה

מעבדות לחירות אמרו שירה ממות לחיים לא כ"ש אי הכי הלל נמי נימא אמר ר' יצחק לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ מתקיף לה רנב"י הרי יציאת מצרים נס שבחוצה לארץ הוי וקרי הלילא התם כדתניא עד שלא נכנסו לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה רב נחמן אמר קריאתה זו היא הלילא רבא אמר בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש אנן הלכך לא אמרינן הלילא בפוריא:

הלכה ט

אמר רבי אבא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת בעי למימרינן בנשימה אחת מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפיק נשמתייהו אמר ר' יונה אמר ר' זירא וי"ו דויזתא צריך למימתחה כי זקפה מאי טעמא כולהו בחדא זקיפא איזדקיפו. יש מפרשים מותח בקריאתה ויש מפרשים בכתיבתה והיא מאלפא ביתא של אותיות גדולות: אמר רב חיננא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא כל השירות כולן אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו שהיא אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה מאי טעמא אמר רבי אבהו שלא תהא תקומה למפלתן: הדרן עלך מגילה נקראת

פרק ב

הלכה א

א הקורא את המגילה למפרע לא יצא קראה על פה קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא:

ב גמ' תנא וכן בהלל וכן בקריאת שמע וכן בתפלה אם אמרה למפרע לא יצא תפלה מנא לן דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני ר"ג על הסדר ביבנה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא ואמרי לה במתניתא תנא מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר. מגילה מנא לן דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא. הלל מנא לן אמר רבא דכתיב ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם וגו' כשם שאי אפשר לו לשמש לזרוח למפרע ממערב למזרח כך אין קורין את הלל למפרע. קריאת שמע מנא לן אמר קרא והיו שלא יקרא למפרע: אבל קורין אותה ללועזות בלעז והוא שכתובה בלעז תנא גפטית לגפטים עלמית לעלמים עברית לעברים ויונית ליונים והרב אלפסי ז"ל לא הביא הא דרב ושמואל לעז יוני לכל כשר אע"ג דליכא מאן דפליג עלייהו ואפשר דסבירא ליה דלאו אליבא דנפשייהו קאמרי אלא אליבא דרשב"ג ולית הלכתא כרשב"ג:

והלועז ששמע אשורית יצא אע"ג דלא ידע מאי קאמר. ואפילו הכי נפיק ידי חובתו מידי דהוו אנשים ועמי הארץ דלא ידעי מאי קאמרי ואפי' הכי נפקי ידי חובתייהו דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא:

ג מתני' קראה סירוגין ומתנמנם יצא היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא. ירושלמי (ה"ב) היה כותבה הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה ודורשה אע"פ שאסור להפסיק במגילה כדאיתא בפ' שני דמגילה והכא כשמשמיע הדרשה לרבים או דורש בינו לבינו נמצא שמפסיק בקריאתה מ"מ יצא בדיעבד אי נמי כיון שאינו דורש אלא בענינו של מגילה אין זה חשוב הפסק והכי איתא בירושלמי (שם) ודורשה ובלבד שלא יפליגו דעתם לענינים אחרים ומגיהה ירושלמי (שם) תני אין מדקדקין בטעויותיה ר' יצחק בר אבא בר מחסיא ורב חננאל הוו יתבי קמי דרב חד אמר יהודים וחד אמר יהודיים ולא הדר חד מנהון: היתה כתובה בסם ובסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ועל הדפתרא ועל הנייר לא יצא עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו:

ד גמ' מאי סירוגין פיסקי פיסקי כגון שקרא מעט ושהה מעט וחוזר וקורא מעט ושוהה מעט עד שקורא את כולה. תנו רבנן קראה סירוגין יצא סירוסין לא יצא ירושלמי (שם) סירוגין קטעין סירוסין קרי חד ופורי חד פירוש קורא אחד ומניח אחד כגון שקורא פסוק ומדלג פסוק אחר וקורא פסוק שלישי וחוזר וקורא פסוק שני שדלג הקורא כי האי גוונא לא יצא דהוה ליה כקורא למפרע רבי מונא אומר משום רבי יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור כולה חוזר לראש ומסקנא דלית הלכתא כרבי מונא אלא אפי' שהה כדי לגמור כולה יצא וגם בתקיעות נמי אמר ר' יוחנן (ר"ה דף לד). שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ותניא כוותיה ובפ' מי שמתו (סי' כג) הארכתי בפסק זה: ת"ר השמיט בה הסופר אותיות ופסוקים וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם יצא פירוש המתרגם יוסיף דברים כדי לברר טעמו של פסוק ונמצא קורא אותן הדברים על פה ורמינן עלה הא דתניא היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רשומן ניכר כשירה ואם לאו פסולה ופרקינן לא קשיא הא בכולה הא במקצתה: תנו רבנן השמיט בה הקורא פסוק אחד לא יאמר אגמור את כולה ואח"כ אקרא אותו פסוק אלא קורא מאותו פסוק ואילך נכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקראו חציה לא יאמר אקרא חציה עם הצבור ואחזור ואקרא חציה הראשון אלא קורא מתחלתה ועד סופה. ומתנמנם יצא היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר:

הלכה ב

היה כותבה אוקימנא דמנח מגילה קמיה וקרי פסוקא פסוקא במגילתא דמנח קמיה וכתב לה דאפילו למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה וקי"ל כר' יוחנן דאמר אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב חוץ מן התפילין ומזוזות דאמרינן אביי שרא להו לדבי בר חבו למיכתב תפילין ומזוזות שלא מן הכתב כמאן כי האי תנא דתניא רבי יהודה אומר משום רבינו תפילין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב ואין צריכין שרטוט והלכתא מזוזות צריכין שרטוט ותפילין אין צריכין שרטוט ואידי ואידי נכתבין שלא מן הכתב מאי טעמא מיגרס גריסן. וצריך לשרטוטא למגילתא דאמר רבי חייא בר אבין אמר רבי אסי (לעיל דף טז:) דברי שלום ואמת מלמד שמגילה צריכה שרטוט כאמתה של תורה. גרסינן בפרק קמא דגיטין (דף ז.) שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה קרא אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קמצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה דום לה' והתחולל לו דום לה' והוא יפילם לפניך חללים חללים השכם והערב לבית המדרש והם כלים מאליהם א"ר יצחק (שם ו:) שתים כותבין בלא שרטוט שלש אין כותבין . בה"ג פסק כר' יצחק אע"ג דפליג אמתניתין יודע היה שאינה עיקר. רבינו תם היה אומר דוקא שמתכוין לכתוב הפסוק בדרשא כי הך דרבי אלעזר אבל הכותב אגרות שלומים לחבירו וכותב לשון המקרא לדבר צחות מותר לכתוב כמה תיבות בלא שרטוט וכן כתב ריב"א בשם רבינו אליהו ז"ל וקצת משמע בירושלמי פרק בתרא דמכילתין (בפרק בני העיר ה"ב) דאסור דקאמרינן התם מהו למיכתב תרתי תלת מילי מפסוקא מייתי התם ר' מנא שלח כתב לר' אושעיא ראשיתך מצער היה מאד ישגה אחריתך משמע שהיה כותב אגרות שלומים ולא לדרשה ואפי' הכי היה מהפך התיבות כדי שלא לכתוב המקרא כסדר ומיהו מביא שם כמה דברים אחרים שנראה שהיו כותבין לדרשה דקאמר התם מר עוקבא שלח ליה לריש גלותא דהוה דמיך וקאים בזמרא פירוש בשכבו ובקומו היו מזמרין לפניו ושלח ליה ישראל אל תשמח בעמים אל גיל ר' ירמיה שלח ליה לרבי יודן לשנוא את אוהביך ולאהוב את שונאיך. והא דאמרי' לעיל תפילין אין צריכין שרטוט פירש רבינו תם היינו דלא בעי שרטוט בין כל שיטה ושיטה אלא עושה שרטוט אחד למעלה וכותב למטה כמה שיטין הלכך אני אומר הא דאמרינן שלש אין כותבין היינו בשיטה ראשונה מכאן ואילך השיטה העליונה הוי כמו שרטוט כי היכי דאמרינן הכא דאם שרטט העליונה שוב אין צריך שרטוט ולא מסתבר לחלק דשאני הכא דכיון שהראשונה

משורטטת נכתבה ביושר הלכך הוי כמו שרטוט לאותה שתחתיה לפי שסתם בני אדם יודעין לאמן ידיהם לכתוב כל השיטה ביושר בלא שרטוט והרמב"ן כתב דדוקא בכתב אשורית שכותבין תורה נביאים וכתובים הוא דבעי שרטוט אבל כתיבה שכותבין בה כתבים ופירושים לא בעי שרטוט ולא ראיתי לרבותי נוהגין כן. דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ וקלפין שלנו אע"ג דלא עפיצי תיקון שלנו חשוב כמו עפיצים שלהם והארכתי בזה בהלכות ס"ת (סי' ד) נייר מחקא:

הלכה ג

א מתני' בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהם:

ב גמ' אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי י"ד אבל אינו עתיד לחזור בליל י"ד קורא עמהם פרש"י דקאי אבן כרך שהלך לעיר דאם אין עתיד לחזור בלילי י"ד אלא ישאר בעיר עד אור היום חל עליו חובת קריאת היום והרי הוא כבן עיר והוא פרוז יום וה"ה בן עיר שהלך לכרך ואינו עתיד לצאת משם בלילי ט"ו שהוא בכרך כשהאיר היום הוה ליה מוקף יום וקורא בליל ט"ו וביום ט"ו. ואפי' יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו בעירו אבל אם הוא יודע שעתיד לצאת בליל ט"ו קורא בי"ד כדין בני עירו. ולא רצה לפרש מלתיה דרבא גם אבן עיר שהלך לכרך דלא מסתבר למימר שאם ישנו בכרך ביום י"ד שחלה עליו חובת קריאת מוקפין וישאר שם יום ט"ו ויקראה עמהם או אף אם יחזור לעירו יקרא בחמשה עשר כיון דעדיין לא הגיע זמן קריאת מוקפין למה תחול עליו חובת קריאתן זהו סברת רש"י מיהו לישנא דהש"ס משמע דרבא קאי אכולה מתני' וכן מוכח בירושלמי ויש ליישב דברי רבא אכולה מתני' וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל ארבעה עשר ומקצת היום שהוא זמן קריאתה של בני העיר וחלה עליו חובת קריאתן כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לכרך ועמד שם עד מקצת יום י"ד כיון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו אינו עמהם נסתלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל עם בני הכרך להתחייב בזמן קריאתן וקרינן ביה מוקף בן יומו כיון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונסתלק מעליו חובת מקומו הקוראים ביום י"ד וקרינן ביה מוקף בן יומו ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו. הרב אלפס כתב ולא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי ארבעה עשר ונתעכב ולא חזר ואשמועינן שהדבר תלוי בכוונתו בשעה שיצא מביתו אם היה בדעתו להיות לילי י"ד בביתו הרי הוא כמקומו אף אם נתעכב שמה אבל אם אינו עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר קורא עמהם דכתיב על כן היהודים הפרזים היושבים

בערי הפרזות מדכתיב היהודים הפרזים ל"ל למכתב בערי הפרזות הא קמ"ל דפרוז בן יומו נקרא פרוז ומדפרוז בן יומא נקרא פרוז מוקף בן יומא נקרא נמי מוקף:

הלכה ד

א מתני' מהיכן קורא אדם את המגילה ויצא בה ידי חובתו ר' מאיר אומר כולה ר' יהודה אומר מאיש יהודי ר' יוסי אומר מאחר הדברים:

ב גמ' אמר רב חלבו אמר ר' חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כולה ואפי' למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה פירוש לכתחלה צריכה שתהא כתובה כולה אבל בדיעבד הא אמרינן לעיל אם השמיט בה הסופר פסוקים עד רובה ולא רובה בכלל וקראו בעל פה יצא:

הלכה ה

אמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ונקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשירה אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשין פי' רש"י שיהא מראש התפר עד מקום תפירת הגיד כממנו עד הגיד השני וכן מן השני לשלישי כמו משלישי עד סוף התפר וכפירושו מצינו במכות (דף ט:) גבי ערי מקלט דקאמרינן התם ושלשת שיהא משולשת שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומשכם לקדש כמקדש לצפון והרב אלפסי כתב שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשירה שנים בשני קצות היריעה ואחד בתוך היריעה אמר רב נחמן בר יצחק ובלבד שיהו משולשין פירוש שאותו שבתוך היריעה יהיה באמצע היריעה ואשכחן נמי משולשין בכה"ג בפרק כיצד מעברין (עירובין דף נז:) דקתני וכן שלשה כפרים המשולשים אם יש בין שנים החיצונים קמ"א אמה ושליש עשה האמצעי את שלשתן להיות אחד פי' שאין מן האמצעי לשנים מן החיצונים אלא שבעים אמה ושיריים מצד זה ושבעים אמה ושיריים מצד זה שהוא ממוצע לגמרי ביניהם וכן נמי בפ' אלו מומין בבכורות (דף לח:) גבי מומין ומומין הקבועים שבודקים אותו שמונים יום ואם לא עבר הוי מום קבוע אמר רב נחמן בר יצחק (שם דף לט.) ובלבד שיהו משולשים פירוש שיבדוק בתחלת שמונים ובאמצעיתן ובסופן והכי מוכח ביבמות בפרק הערל (יבמות דף פ.) דקאמר התם סריס חמה שהוא לקוי בתחלתו ובסופו לא חיישינן שמא הבריא בינתיים ופריך מהא דתנן בבכורות שבודקין מן הקבועים שלשה פעמים בתוך שמונים אלמא אע"ג שתחלתו וסופו לקוי אם לא בדקוהו באמצע חוששין שמא הבריא הלכך כיון דאשכחן תרי גווני משולשים יש להחמיר במגילה ולהטיל בה גידין כשני הפירושים והן חמשה חיטי גידין:

הלכה ו

אמר ר' יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו לה אמוחא לא אמרן אלא בצבור אבל ביחיד יצא אמר רבא ובצבור נמי לא אמרן אלא דלא מיחסרא פורתא או לא מייתרא פורתא אשאר יריעתא אבל אי מיחסר פורתא או מייתר פורתא אשאר יריעתא כיון דאיתחזי כמגילה בפני עצמה אפילו בצבור נמי יצא:

הלכה ז

א ואמר ר' יוחנן שיור התפר שמשיירין בתחלת היריעה ובסופה הלכה למשה מסיני ומחו לה אמוחת לא אמרו אלא כדי שלא יקרע:

ב מתני' הכל כשרין לקרות המגילה חוץ מחרש ושוטה וקטן. ר' יהודה אומר קטן כשר. אין קורין את המגילה ולא מוהלין ולא טובלין ולא מזין אלא ביום. וכן שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה. וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר. כל היום כשר לקרות את המגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר ולנטילת לולב ולתפלת המוספין ולמוספין ולוידוי פרים ולוידוי מעשר ולוידוי יוה"כ לסמיכה ולשחיטה ולתנופה ולהגשה לקמיצה ולהקטרה ולמליקה ולקבלה ולהזאה ולהשקות סוטה לעריפת עגלה ולטהרת מצורע. וכל הלילה כשר לקצירת העומר ולספירת העומר ולהקטיר חלבים ואברים זה הכלל כל שמצותו ביום כשר כל היום ושמצותו בלילה כשר כל הלילה: הדרן עלך הקורא את המיגלה למפרע

פרק ג

הלכה א

א הקורא את המגילה עומד ויושב יצא. קראה אחד קראוה שנים יצאו. מקום שנהגו לברך יברך שלא לברך לא יברך. בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא. והפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה:

ב גמ' הקורא את המגילה עומד ויושב יצא. תנא מה שאין כן בתורה. ומנ"ל דקורא בתורה צריך להיות עומד. אמר ר' אבהו אמר קרא ואתה פה עמוד עמדי ואפי' לסמוך אסור כדאיתא בירושלמי (ה"א) ר' שמואל בר יצחק על לבי כנישתא חזא לחד בר נש דתרגם וסמיך לעמוד אמר ליה אסור לך כשם שניתנה באימה כך אנו צריכין לנהוג בה באימה. א"ר אבהו אמר רב מניין לרב שלא ישב על גבי המטה וישנה לתלמידיו ע"ג קרקע שנאמר ואתה פה עמוד עמדי: קראוה שנים יצא. תנא משא"כ בתורה שאין קורא

אלא אחד אותו שעומד לקרות בתורה ואין שליח צבור קורא עמו. ומה שנהגו האידנא ששליח צבור קורא היינו שלא לבייש את מי שאינו יודע לקרות כדתנן גבי בכורים (פ"ג מ"ז דמס' בכורים) בתחלה מי שיודע לקרות קורא ומי שאינו יודע לקרות מקרין אותו נמנעו מלהביא מחמת הבושה התקינו שיהו מקרין את הכל. ואין הדמיון נ"ל דהתם נמנעו מלהביא בכורים ועברו על מה שכתוב בתורה אבל הכא בקיאין יקראו והאחרים ימנעו ומחמת הבושה יתנו לב ללמוד הפרשה אלא נראה הטעם לפי שאין הכל בקיאין בטעמי הקריאה ואין צבור יוצאין בקריאתו והוא בעיניו כיודע ואם לא יקראוהו בתורה אתי לאינצויי עם ש"ץ לכך התקינו שיקרא שליח צבור שהוא בקי בקריאה. ומ"מ גם העומד לקרות יקרא בנחת ובדקדוק עם שליח צבור שלא תהא ברכה לבטלה ואותו שאינו יודע לקרות אין ראוי שיקראהו שליח צבור והויא ברכה לבטלה ולא מסתבר שהוא יברך על קריאת שליח צבור. תנו רבנן בתורה אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין ובנביא אפי' אחד קורא ושנים מתרגמין %[ובלבד שלא יהיו שנים קורין ושנים מתרגמין] ובמגילה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין מאי טעמא כיון דחביבא להו יהבי דעתייהו. מקום שנהגו לברך יברך אמר אביי לא שנו אלא לאחריה אבל לפניה מצוה לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עלייהו עובר לעשייתן. לפניה מאי מברך רב ששת מקטריזא איקלע לגבי רב אשי ובירך מנ"ח מקרא מגילה שעשה נסים שהחיינו. ולאחריה באתרא דנהיגי מאי מברך א"ר יעקב הרב את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו ברוך הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם רבא אמר האל המושיע הלכך נמרינהו לתרוייהו:

הלכה ב

בשני ובחמישי וכו'. הני שלשה כנגד מי א"ר יוסי בר חנינא כנגד כהנים ולוים וישראלים תניא אין פוחתין מי' פסוקים בבהכ"נ וידבר עולה מן המנין. (ירושלמי ה"ד) והאיכא פרשת עמלק שאין בה אלא ט' פסוקים משום דסליק ענינא כדאמרינן לקמן (דף כג:) גבי מפטיר. הני י' פסוקים כנגד מי אריב"ל כנגד עשרה בטלנין של בהכ"נ. רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה מסיני אמר ר' יוחנן כנגד עשרה מאמרות שנברא בהן העולם והא ט' הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו. אמר רבא ראשון שקרא ארבע הרי זה משובח שהרי על הקופות היה כותב אב"ג לידע איזה מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון שמצוה בראשון. אמצעי שקורא ארבע משובח דתניא אל מול פני המנורה מלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי ואמר ר' נתן

מלמד שאמצעי משובח. ואחרון שקרא ד' משובח משום מעלין בקודש ולא מורידין. רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גובר קרא קמא ארבעה ושבחיה רב פפא ובפ' האזינו קורין [בסי'] הזי"ו ל"ך (ר"ה דף לא.) הראשון קורא מן האזינו עד זכור ימות עולם וקורא השני מן זכור ימות עולם עד ירכיבהו וקורא השלישי מן ירכיבהו עד וירא ה' וינאץ ובשבת קורא הרביעי מן וירא ה' וינאץ עד לו חכמו ישכילו זאת והחמישי קורא מן לו חכמו ישכילו עד כי אשא אל שמים ידי והששי קורא מן כי אשא אל שמים ידי עד סוף השירה והשביעי קורא שאר הפרשה. גרסינן בפרק הקומץ (מנחות דף ל.) אמר ר' יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן בבהכ"נ פי' הר"ר משולם ז"ל שקורא אותן העולה בס"ת לבדו ואין שליח צבור קורא עמו והקשה לו ר"ת ז"ל כל התורה כולה נמי כך דינה כדאמר לעיל (סי' יז) קראוה שנים יצאו משא"כ בתורה אלא ה"פ יחיד קורא כל ח' פסוקים ולא יקראו אותן שנים שנים והיינו טעמא לפי שאלו הפסוקים יהושע אמרם ולמ"ד נמי שמשה אמרם נשתנו שכתבם בדמע:

הלכה ג

א והפותח והחותם בתורה. תניא הפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה. והאידנא דקמברכי כולם לפניה ולאחריה ה"ט תקינו רבנן משום גזירת הנכנסין והיוצאין:

ב מתני' בר"ח ובחולו של מועד קורין ד' אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא. והפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה זה הכלל כל שיש בו מוסף ואינו י"ט קורין ארבע בי"ט חמשה ביוה"כ ששה ובשבת שבעה אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם ומפטיר בנביא והפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה. ירושלמי (ה"ה) ר' אבא בריה דר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן היה קורא בתורה ונשתתק זה שעומד תחתיו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון אתמר ממקום שפסק הראשון נתברכו לפניהם ולא לאחריהם והאחרון נתברכו לאחריהם ולא לפניהם וכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש שתהא כולה תמימה. מימרא זו נאמרה בתר דתקינו שכל אחד מברך ושמעינן שאם הוא מתחיל ממקום שהתחיל ראשון מברך ברכה ראשונה ואם היה מתחיל ממקום שפסק אינו מברך כי הוא גומר קריאת הראשון על סמך ברכתו ומכאן דקדק רבינו אבי העזרי התוקע ועף ועומד אחר לתקוע מתחיל ממקום שפסק ואינו מברך דדוקא בתורה דכתיב בה תמימה הוא דמתחיל בראש ומברך אבל שאר מצות לא:

ג גמ' בעא מיניה עולא בר רב מרבה פרשת ר"ח כיצד קורין אותה צו את בני ישראל וגו' את קרבני לחמי דהויא תמניא פסוקי היכי ליעבד ליקרו תרי תלתא ותלתא פשו להו

תרי ואין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים ופשטי' רב אומר דולג ושמואל אמר פוסק פי' דולג חוזר השני וקורא אחד מן השלשה פסוקים שקרא ראשון ומוסיף שנים אחרים נמצא שקרא שלשה פסוקים נשארו ג' פסוקים קורא אותן השלישי ושמואל אומר פוסק פסוק אחר לשנים וקורא חציו לראשון וחציו לשני אמר ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף הלכתא מאי אמר ליה הלכתא דולג והלכתא אמצעי דולג:

הלכה ד

ותשעה באב ותענית צבור קורין שלשה דתניא זה הכלל כל שיש בה ביטול מלאכה לעם כגון תענית צבור ותשעה באב דרוב תענית צבור מותרין במלאכה דאין איסור מלאכה בתענית צבור אלא אמצעיות ואחרונות שגוזרין על הגשמים וכן ט"ב אין איסור אלא במקום שנהגו הלכך בשביל ביטול מלאכה לעם אין קורין אלא שלשה ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראשי חדשים ומועד קורין ד' דבר"ח אין הנשים עושות מלאכה כדאיתא בירושלמי (פ"ק דתענית ה"ו) הני נשי דלא עבדי עבידתא בריש ירחא מנהגא הוא ומתרגום יהונתן (שמואל א כ׳:י״ט) משמע שהיו פורשים ממלאכה בראש חדש שהרי תירגם אשר נסתרת שם ביום המעשה דאיטמרית תמן ביומא דחולא ובראש חדש הוי קאי וקרי יום שאינו ר"ח יום המעשה מכלל דר"ח לאו יום המעשה הוא. א"ר אלעזר אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אא"כ נענה כיהושע בן נון דכתיב ויאמר ה' אל יהושע קום לך ואמר רב חייא בר רב הונא חזינא להו לאביי ורבא דכי נפלי על אנפייהו דמצלי אצלויי. משמע מתוך דברי האלפסי שחיבר אלו המימרות יחד דס"ל דהא דמצלי אצלויי היינו משום ההיא דר' אלעזר דאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו ואין הטעם כן דהא הטעם דמייתי לה בשמעתין ובפרק אין עומדין (ברכות דף לד:) בתר הך ברייתא דקידה על אפים השתחואה זו פשוט ידים ורגלים ומשמע דאתא רב חייא בריה דרב הונא לאשמועינן אע"ג דמן התורה אין השתחואה אסורה על הרצפה אלא בפשוט ידים ורגלים מדרבנן אסור אף בלא פשוט ידים ורגלים ולהכי הוו מצלי אביי ורבא וכן כתבו בשם רב האי גאון דטעמא דמצלי אצלויי שלא יהא נראה כמשתחוה והאי דר"א מפרש בירושלמי (פ"ב דתענית ה"ו) דוקא כשהוא מתפלל בפני הצבור ובשביל הצבור אבל היכא דמתפלל בינו לבין עצמו בביתו שפיר דמי דהיכא דמתפלל על הצבור בצבור כסיפא ליה מלתא שמהרהרין עליו שאינו הגון ואינו ראוי ליענות: זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין י"ט וכו' הכלל סימנא בעלמא הוא דלא תימא י"ט ומועד כי הדדי נינהו אלא נקוט האי כללא בידך כל דטפי ליה מלתא מחבריה טפי ליה גברא יתירא בר"ח ובחולו

של מועד איכא קרבן מוסף ד' בי"ט דאסור בעשיית מלאכה חמשה ביוה"כ דענוש כרת ששה בשבת דאיסור סקילה שבעה:

הלכה ה

ת"ר הכל עולין למנין שבעה ואפי' אשה וקטן אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד צבור. איבעיא להו מפטיר מהו שיעלה למנין שבעה רב הונא ורב ירמיה בר אבא חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה מ"ד עולה דהא קא קרי ומ"ד אינו עולה כדעולא דאמר עולא מפני מה אמרו המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה מפני כבוד תורה וכיון דמשום כבוד תורה הוא לא סליק למנינא מיתיבי המפטיר בנביא לא יפחות מאחד ועשרים פסוקים כנגד שבעה שקראו בתורה ואם איתא עשרים וארבע הוו כיון דמשום כבוד תורה הוא. כנגדו נמי לא בעינן משמע דבימי חכמי הגמרא לא היו רגילין לקרות למפטיר מה שקרא אחרון אלא היה קורא דבר אחר דאלו היה קורא מה שקרא אחרון כמנהגינו אמאי קאמר כיון דמשום כבוד תורה הוא כנגדו נמי לא בעינן תיפוק ליה דלא קראו אלא אחד ועשרים פסוקים ועוד קשה מהא דקא משני לעיל כיון דמשום כבוד תורה למנינא לא סליק טפי הוה ליה למימר כיון דאינו קורא אלא מה שקרא האחרון למנינא לא סליק אלא ש"מ שבימיהם היה המפטיר קורא פסוקים אחרים מה שלא קראו לפניו ותימה למה אין אנו נוהגין כן ונראה כי בימי חכמי הגמרא לא היו אומרים קדיש בין שביעי למפטיר לכן נהגו לגמור כל הסדר ואחר שנשלם הגמרא תיקנו לומר קדיש בין שביעי למפטיר ולכך נהגו לגמור כל הסדר קודם קריאת המפטיר כי לא מסתברא לומר קדיש באמצע הסדר כיוצא בו מצינו שנשתנה הסדר אחר השלמת הגמרא שתיקנו לומר פסוקים ויראו עינינו אחר השכיבנו ובימי חכמי הגמרא לא נהגו כן וגם תיקנו לומר קדיש קודם תפלת ערבית להודיע שתפלת ערבית רשות () ולאפוקי מדברי ר' יוחנן דאמר בפ"ק דברכות (דף ד:) איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה של ערבית לתפלה של ערבית וכן נמי תיקנו לומר קדיש בין שביעי למפטיר לומר שאין ממנין השבעה ולכך צריכין לחזור מן הפרשה שקרא השביעי אבל ימים טובים וארבע פרשיות שמוציאין שני ספרים אין המפטיר חוזר וקורא מה שקרא אחרון אלא אומר קדיש אחר שקראו שבעה בשבת וחמשה בי"ט ובספר השני קורא המפטיר חובת היום וכשמוציאין שלשה ספרים קורין ששה באחד והשביעי בשני ואומר קדיש ובשלישי קורא המפטיר פרשה שהיא מעין ההפטרה אבל אם היה קורא השביע' בספר השני כשמוציאין שנים או בשלישי כשמוציאין שלשה היה המפטיר צריך לכפול לפי שלא יאמרו קדיש עד שיגמרו הפרשה. ואחר שגמרו פרשה אומר קדיש והמפטיר קורא מה שקרא השביעי וכן הנהיגו

רבינו אליהו ורבינו משולם ז"ל (ומנהג כשר הוא) דלא מסתבר דקטן המפטיר שאינו מן המנין שיקרא חובת היום ובסדר רב עמרם כתוב שבמקום שמפסיקין בקדיש אין מפטיר עולה למנין שבעה הרי למדנו מדבריו שהיו רגילין להפסיק בקדיש בין שביעי למפטיר ומה שאין מוציאין בשבת ספר תורה לקרות וביום השבת כמו שקורין בימים טובים קרבנות היום לפי שאין בפרשה של שבת רק שני פסוקים ו? לקרות אלא מענינו של יום ועוד טעם אחר דקאמרינן לקמן פרק בתרא (דף לא:) תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שהן קורין בהן מעלה אני עליהן כאלו הקריבום לפני ומוחל אני להם על כל עונותיהם ובקרבן שבת אין קרבן לכפר דכולן עולות והלכתא מפטיר עולה דקאמר בפרק בני העיר (דף ל.) ר"ח אדר שחל להיות בשבת בואתה תצוה אמר אביי קרו שיתא בואתה תצוה עד ועשית כיור נחשת וחד תני וקרי מן כי תשא עד ועשית כיור והיינו מפטיר אלמא מפטיר עולה למנין שבעה וכן הלכה ולכך אנו נוהגין בתענית במנחה ובתשעה באב וביוה"כ במנחה שהשלישי הוא מפטיר אבל בשבת השמיני מפטיר וביו"ט הששי וביוה"כ השביעי לפי שאנו רוצים לעשות מנהגינו אליבא דכולי עלמא דכיון דמוסיפים עליהן ניחא לכ"ע דלמאן דאמר עולה הוי מפטיר שמיני ואין בכך כלום דמוסיפין ולמ"ד מפטיר אינו עולה כבר קראו לפניו שבעה ואע"ג שקורא המפטיר בי"ט וביוה"כ בעניינא דיומא ואמרי' לקמן בפרק בתרא דקרו שיתא בואתה תצוה וחד קרי בכי תשא. מ"מ תקינו עכשיו שיקרא המפטיר שהוא שמיני עניינא דיומא כדי לנהוג אליבא דכ"ע. כך השיב רבינו תם ז"ל והרב רבינו משולם ז"ל וכן פסקו רב עמרם ורב האי גאון ז"ל. ודבר זה תלוי במה שנהגו להפסיק בקדיש בין שביעי למפטיר:

הלכה ו

תניא המפטיר בנביא לא יפחות מאחד ועשרים פסוקים כנגד שבעה שקראו בתורה. ואי סליק ענינא בבציר מעשרים ואחד כגון עולותיכם ספו על זבחיכם לא בעינן אחד ועשרים. ואי איכא תורגמן לא בעינן אחד ועשרים אלא אפי' לא קרא אלא עשרה פסוקים שפיר דמי. דתני ר' חלפתא בן שאול לא שנו אלא במקום שאין תורגמן אבל במקום שיש תורגמן פוסק. מכאן משמע שגם בימי חכמי הש"ס היו מקומות שלא היו מתרגמין מכאן סמכו למנהגינו שאין אנו רגילין לתרגם. ואמרי' נמי בירושלמי (ה"א) אמר ר' ייסא מן מה דאנן חמויי דרבנן נפקי לתעניתא וקרו ליה ולא מתרגמי הדא אמרה שאין התרגום מעכב. אמר ר' יונה אע"ג דתימא אין התרגום מעכב טעה מחזירין אותו. ויראה שהם היו מתרגמין לפרש להמון העם שהיו מדברים בלשון ארמית. אבל לדידן מה תועלת יש בתרגום כיון שאין מבינין אותו. ואין לומר נלמוד מהם שיפרש בלשון שיבינו דיש לומר

דתרגום שאני שנתקן ברוח הקדש. אמר רב שמן בר אבא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן וכי הוה קרינן עשרה פסוקים במקום שיש תורגמן אמר לן אפסיקו. ירושלמי (ה"א) משה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חדשים ובחולו של מועד. שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין שלשה בתורה בשני ובחמישי ובמנחה בשבת:

הלכה ז

א מתני' אין פורסין על שמע ואין. עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבילים ותנחומי אבילים וברכת חתנים ואין מזמנין על המזון (בכוס) %[בשם] בפחות מי' [ובקרקעות] תשעה וכהן ואדם כיוצא בהם. אין פורסין על שמע פירש רש"י מנין בני אדם שבאין לבהכ"נ אחר שקראו צבור את שמע אומר קדיש וברכו וברכה ראשונה של יוצר ואומר רבינו תם אם יש ששה בני אדם שלא שמעו קדיש וברכו אע"פ שהשאר שמעו יכולין לומר קדיש וברכו. והביא ראיה מהא דאמרינן במסכת סופרים (פ"י ה"ז) אין אומרים קדיש וברכו בפחות מעשרה רבותינו שבמערב אומרים בשבעה ונותנין טעם לדבריהם בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' פירוש כמנין התיבות וי"א אף בששה שעד ברכו ששה הוא אע"ג דלכאורה משמע דרבותינו שבמערב פליגי אתנא קמא ואגמרא דידן וסברי לכתחלה לא בעי אלא שבעה וי"א ששה ומיהו היה נראה לרבינו תם לאוקמא דלא ליפלוג אגמרא דידן ומיירי דהני ששה לא שמעו קדיש וברכו ואידך שמעו ועוד היה אומר ר"ת דששה אלו כנגד ששה תיבות ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וגם אותיות ואתחנן ששה ואות ראשונה עולה ששה ובספר הישר כתב רבינו תם שמצא כתוב באגדה שאין אומרים ברכו אא"כ יש שם ששה שלא שמעו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה' ותלמידי רש"י כתבו בשמו שאפי' בשביל אחד פורסין על שמע. ואפי' קרא הוא שמע יכול לחזור ולפרוס הוא עצמו שהרי שליח צבור אע"פ שהתפלל חוזר ומתפלל בקול רם אע"פ שכולנו בקיאין עכשיו ואין כל כך ראיה משמנה עשרה דשאני שמנה עשרה דאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום (ברכות דף כא.) ועוד החזן מסדר התפלה פעם שניה כדי שיענו הקהל קדושה וגם מצוה לענות מודים כדאיתא במסכת ברכות (שם:) ועוד במסכת סופרים (שם) כתוב ובמקום שיש שם תשעה או עשרה ששמעו בין ברכו בין קדיש ולאחר התפלה עמד אחד שלא שמע בין אלו ואמר ברכו או קדיש וענו אלו אחריו יצא ידי חובתו ור"י אומר שלא רצה רבינו תם לפרוס על שמע כיון ששמעו כולם קדיש וברכו חוץ ממנו אפי' הוא עצמו לא רצה

לומר ברכו ושמא לישנא דמסכת סופרים לא משמע אלא בדיעבד ולא נהירא לי לחלק בענין זה בין לכתחלה בין דיעבד וההיא רבותינו שבמערב פליגי את"ק וסברי דלכתחלה אומרים ברכו בשבעה וסברא גדולה היא דלמה לא יצטרפו תשעה ששמעו עם היחיד שלא שמע שיאמר הוא דבר שבקדושה הרי הוא מקדש השם בעשרה. ירושלמי (ה"ד) מכיון דתנינא אין פורסין על שמע בפחות מעשרה למה לי דתני אין עוברין לפני התיבה בפחות מעשרה התחילו בעשרה והלכו מקצתן גומר ואין נושאין כפיהן בפחות מעשרה ואם התחילו וכו': ואין מפטירין בנביא וכו'. ועל כולם הוא אומר ועוזבי ה' יכלו:

ב גמ' מנא הני מילי. אמר ר' חייא בר אבא אמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה מאי משמע דתני רבנאי אחוה דרבי חייא בר אבא אתיא תוך תוך כתיב הכא בתוך בני ישראל וכתיב התם הבדלו מתוך העדה מה להלן עשרה אף כאן עשרה וקדושה שאומרים ביוצר יחיד אומרה שאינו אלא סיפור דברים בעלמא שמשרתי מעלה מקדישין כאדם שקורא פסוקי קדושה שבישעיה אבל קדושה של שמונה עשרה שאנו אומרים נקדש צריך עשרה: ואין עושין מעמד ומושב. מאי טעמא כיון דבעי למימר עמדו יקרים עמדו שבו יקרים שבו לאו אורח ארעא בפחות מעשרה:

הלכה ח

אין אומרים ברכת אבילים מאי ברכת אבילים ברכת רחבה דאמר ר' יצחק אמר רבי יוחנן ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין ברכת אבילים בעשרה ואין אבילים מן המנין. ונראה דברכת המזון דאבילים לא בעי עשרה אע"פ שאומרים אל אמונה דיין אמת ושופט צדק וכו' כדאיתא בפרק קמא דכתובות (דף ח:) דדוקא בברכת רחבה בעי עשרה ואע"ג דמעיקרא הוו בעי לאוקמי מלתיה דר' יצחק קמייתא בברכת המזון במסקנא לא מתוקמא הכי אלא בברכת רחבה. וגם יש בתשובת הגאונים וברכת אבילים שאתם אומרים על הכוס נברך מנחם אבילים אין מנהג שלנו לומר זה בישיבה וגם בבבל כל עיקר אבל אתם שתיקנו לכם חכמים הראשונים אמרו אותה השתא מיהא אינה צריכה עשרה שלא מצינו עשרה אלא בברכת רחבה בלבד: ואין מזמנין על הכוס וכו'. מ"ט כיון דבעי למימר נברך לאלהינו בבציר מעשרה לאו אורח ארעא:

הלכה ט

א מתני' הקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד ובנביא שלשה ואם היו שלשתן שלשה פרשיות קורין אחד אחד. מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה כמה הוא מדלג עד כדי שלא יפסוק המתורגמן:

ב גמ' לא יפחות משלשה פסוקים הני שלשה כנגד מי אמר רב אשי כנגד תורה נביאים וכתובים. ואם היו שלשתן שלשה פרשיות כגון כה אמר ה' חנם נמכרתם כי כה אמר ה' (אלהים) מצרים ירד עמי בראשונה. ועתה מה לי פה נאם ה' כגון אלו קורין אחד אחד. ואין מדלגין בתורה והני מילי בשני ענינים אבל בענין אחד מדלגין ואע"פ שהן מרוחקין זה מזה כגון אחרי מות ואך בעשור. ובנביא מדלגין אפי' בשני ענינים וזה וזה בכדי שלא יפסוק המתורגמן כלומר שלא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים התורגמן אותו פסוק. ותניא נמי הכי מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני ענינים וכאן וכאן בכדי שלא יפסוק התורגמן. ואין מדלגין מנביא לנביא ובנביא של תרי עשר מדלגין ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו. גרסי' בפ' בא לו (יומא דף סח:) בא לו כהן גדול לקרות [וכו'] וגולל ס"ת ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן ובחומש הפקודים קורא על פה (שם ע.) ואמאי ונגלול ס"ת עד דמטי לחומש הפקודים ונקרי ביה אמר רב ששת זאת אומרת אין גוללין ס"ת בצבור מפני כבוד צבור וליתי ס"ת אחרינא וליקרי רב הונא בר יהודה אומר מפני פגמו של ראשון. וה"מ חד גברא בתרי ספרי הוא דהוי פגמא אבל תלתא גברא לתלתא ספרי כגון ר"ח %[טבת] שחל להיות בשבת לא הוי פגמא:

הלכה י

אמר עולא (לקמן דף לב.) מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע את התורגמן כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. תוספתא (פ"ג) בתי הכנסת שאין להן מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב ואפי' שבעה פעמים וזה היה בימיהם שהיה הראשון מברך ברכה ראשונה והחותם מברך ברכה אחרונה ולכך צריך לישב בכל פעם להכירא שהן שבעה אבל האידנא שצריך לברך בכל פעם ברכה ראשונה ואחרונה כגון כהן שקורא במקום לוי אין צריך לישב. והיאך מיירי שאין להם מי שיקרא אלא אחד והלא אין קורין בתורה בפחות מעשרה אלא מיירי שאין יודעין לקרות וזו היא ראיה למה שכתבתי לעיל (סי' יז) דמי שאינו יודע לקרות שלא יעלה בתורה דהויא ברכה לבטלה דאם היה מותר שיעלה ויברך והחזן יקרא טוב היה יותר בענין זה ממה שיקרא אחד שבעה פעמים:

הלכה יא

קטן מתרגם ע"י גדול אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם ע"י קטן שנאמר ואהרן אחיך יהיה נביאך. ראש הכנסת או חזן הכנסת לא יקרא עד שיאמרו לו אחרים שאין אדם מבזבז לו. חזן הכנסת העומד לקרות אחד עומד ומחזן עליו עד שיקרא כיצד היו זקנים

יושבים ופניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקודש וכשמניחין התיבה פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקודש וכשהכהנים נושאים כפיהם פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקודש חזן הכנסת וכל העם פניהם כלפי הקודש שנאמר ותקהל העדה אל פתח אהל מועד:

הלכה יב

אין פותחים פתחי בתי כנסיות אלא למזרח שכן מצינו בהיכל שפתחו למזרח שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה. זה היה בימיהם שהיו מתפללים למערב אבל אנו שמשתחוים למזרח לצד ארץ ישראל אין עושין פתח למזרח. גרסינן בסוטה בפרק אלו נאמרין בכל לשון (סוטה דף לט:) אין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן וגרסינן בפרק קמא (דמכילתין דף ג.) אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל מאי דכתיב ויקראו בספר זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה זה המסורת:

הלכה יג

אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי המפטיר אינו מפטיר עד שיגלול הספר וגרסינן בפרק מאימתי (ברכות דף ח:) אמר רבי חייא בר אבא משמיה דעולא מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת כשהיא פתוחה ויוצא. רבי אבהו נפיק בין גברא לגברא. בעי רב פפא בין פסוקא לפסוקא מאי תיקו: גרסינן בפרק ואלו נאמרין (סוטה דף לט:) אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי אין הצבור רשאין לצאת עד שתנטל ס"ת. בתי כנסיות שלהן היו בשדות ואחר התפלה היו מוציאין הספר תורה מבית הכנסת אל מקום המשתמר. ושמואל אמר עד שיצאו ולא פליגי הא דאיכא פיתחא אחרינא והא דליכא פיתחא אחרינא דאמר רבא בר אהינא אסברא לי אחרי ה' אלהיכם תלכו:

הלכה יד

א וגרסינן תו התם אמר רבה בר רב הונא כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפי' בדבר הלכה שנאמר ובפתחו עמדו כל העם ואין עמידה אלא שתיקה שנאמר והוחלתי כי לא ידברו עמדו ולא ענו עוד. ר' זירא אמר מהכא ואזני כל העם אל ספר התורה וקשיא לן ההיא דברכות (דף ח.) רב ששת מהדר אפיה וקא גרס אמר אנן בדידן ואינהו בדידהו. וכתב בעל ההלכות הני מילי היכא דאיכא עשרה דצייתי לס"ת אבל ליכא עשרה דצייתי

לספר תורה לא ורבוותא אחריני פרקי להאי קושיא ואמרי [דוקא] כגון רב ששת דתורתו אומנתו אבל כ"ע לא ומסתברא כוותייהו:

ב מתני' המפטיר בנביא הוא פורס על שמע ועובר לפני התיבה ונושא את כפיו אם היה קטן אביו או רבו עוברין על ידו קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו. פוחח פורס על שמע ומתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו:

הלכה טו

א סומא פורס על שמע ומתרגם ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע:

ב גמ' גרסינן בפ' קמא דחולין (דף כד:) תנו רבנן נתמלא זקנו ראוי להיות שליח צבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו והא דאמרינן במתניתין קטן אינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו הא הביא ב' שערות עובר לפני התיבה ונושא את כפיו והתם קאמרינן דוקא נתמלא זקנו התם מיירי בקבע שמינוהו לכך והכא מיירי באקראי והא דאמרינן (סוכה דף מב.) קטן היודע לישא את כפיו חולקין לו תרומה על הגורן מיירי עם אחיו הכהנים כדאמרינן בקידושין (דף עא.) פעם אחת עליתי עם אחי אמי וצעירי הלוים היו נקראים: המפטיר בנביא וכו'. מאי טעמא רב פפא אמר משום כבוד. רבה בר שימי אמר משום אינצויי: פוחח פורס וכו'. פי' פוחח שלובש בגד קרוע וכתפיו וזרועותיו ערומות שנמצא בגדו שעליו כעין אזור תחת אצילי ידיו ולמטה כגון זה נקרא פוחח כדכתיב (ישעיהו כ':ב') ופתחת השק מעל מתניך ומתרגמינן ותיסר שקא מעל חרצך וכתיב ויעש כן הלוך ערום ויחף ויאמר ה' כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף וגו' ומתרגמינן כמה דאזל עבדי ישעיהו פחח ויחף הא למדת שהפוחח הוא החגור על מתניו ומניח כתיפותיו וזרועותיו ערומות ובירושלמי פ' ואלו מגלחין (ה"ז) נמי אמרינן מת לו מת קורע מת לו מת אחר מרחיק שלשה אצבעות וקורע שלמו מלפניו מתחיל מאחוריו שלמו מלמעלה מתחיל מלמטה שלמו אלו ואלו ר' חייא בר אבא דמן יפה אמר נעשה כפוחח: ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו וכו'. וקי"ל כרבנן דאמרי סומא פורס על שמע ואע"פ שלא ראה מאורות מימיו דהא אית ליה הנאה מיניה כי ההיא מעשה דר' יוסי פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפילה וראיתי סומא ואבוקה בידו אמרתי לו בני אבוקה זו בידך למה אמר לי כל זמן שאבוקה זו בידי בני אדם רואים אותי ומצילין אותי מן הפחתים ומן הקוצים ומן הברקנים:

ג מתני' כהן שיש בידו מומין לא ישא את כפיו ר' יהודה אומר אף מי שידיו צבועים סטוס ופואה לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו:

הלכה טז

א האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זה דרך הקראים צפה זהב ונתנה על בית אונקלי שלו הרי זה דרך חיצונים:

ב גמ' אמר ריב"ל מי שידיו בהקניות לא ישא את כפיו עקומות ועקושות לא ישא את כפיו תניא נמי הכי היו ידיו בוהקניות לא ישא את כפיו עקומות ועקושות לא ישא את כפיו אמר רב אסי חיפני ובישני לא ישא את כפיו תנ"ה אין מורידין לפני התיבה לא אנשי חיפא ולא אנשי בית שאן ולא אנשי טבעונין מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין אמר רב הונא זבלגן לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר תנ"ה סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו ואם היה דש בעירו מותר וכן נמי כשהמום בידו אם דש בעירו מותר כדאיתא בירושלמי (הלכה ח) ההוא כהן דהוה עקישא ידיה אתא לקמיה דרבי נפתלי אמר ליה כיון שאתה דש בעירך מותר: ר' יהודה אומר אף מי שידיו וכו'. תנא אם רוב אנשי העיר מלאכתן בכך מותר:

הלכה יז

גרסינן בר"ה בפ' ראוהו ב"ד. (ראש השנה דף כח:) מנין לכהן שעלה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי רשות לברך את ישראל אוסיף ברכה אחת משלי כגון ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם ת"ל לא תוסיפו על הדבר ואמרינן התם דאילו מיתרמי ליה צבורא אחרינא הדר מברך ש"מ דכהן דפריס ידיה בחדא דוכתא ואזיל לדוכתא אחריתא ואשכח לצבורא דלא מטו לברכת כהנים [כד מטו לברכת כהנים] פריס להו ידיה ושפיר דמי:

הלכה יח

גרסינן בסוטה פ' שביעי (דף לב.) דאלו נאמרים בלשון הקודש מקרא בכורים וחליצה ברכות וקללות וברכת כהנים וכו' ואמרינן בגמרא (שם דף לח.) ת"ר כה תברכו בעמידה כה תברכו בלשון הקודש כה תברכו בנשיאת כפים כה תברכו בשם המפורש יכול אף בגבולין ת"ל ושמו את שמי על בני ישראל ויליף התם נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה וברכה בנשיאת כפים יליף דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ובשם המפורש יליף מדכתיב ושמו

את שמי שמי המיוחד לי וגבולין ממעט נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמי שם מה להלן בבית הבחירה אף כאן בבית הבחירה:

הלכה יט

כתוב בספר הזהיר כהן שהמיר דתו ושב לא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון דכתיב וקדשתו והאי אחליה לקדושתיה ועבדו ביה רבנן משום דרכי שלום והאי כיון דאי דחי אידחי כדתנן הכהנים ששימשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש בירושלים וקצת משמע הכא כדבריו מדאקשיה לשירות ובשירות כתיב בכהן העובד ע"ז לא יקרבו אלי לשרתני ורש"י פירש בפרק בתרא דמנחות (דף קט.) דכשר דקאמר התם הרי אלו כבעלי מומין וזה לשון רש"י מהכא נפקא דכהן שהמיר דת וחזר בתשובה כשר לדוכן שהרי לא מצינו כהן בעל מום שיהא פסול לדוכן אא"כ היה לו מום בידו כדאמרינן במגילה (סי' לא) מפני שהעם מסתכלין בו ותו דקתני הכא לא ישמשו במקדש בירושלים. ולהכי אצטריך בירושלים לומר שבנוב וגבעון היו מותרין לשמש כל שכן בזמן הזה דאין שירות ואין מקדש דודאי כשר לדוכן ולקרות בתורה תחלה ותו אמרינן אי מה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא ת"ל לעמוד לשרת (לעמוד) לעמידה הקשתיו ולאלדבר אחר:

הלכה כ

כה תברכו פנים אל פנים כה תברכו בקול רם ודריש התם (סוטה דף לח.) מאמור להם כאדם האומר לחבירו שמדבר אליו פנים אל פנים וכן בקול רם דריש כאדם האומר לחבירו. אמר אביי נקיטינן לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא מ"ט אמור להם לשנים ולא לאחד וכן הלכה (שם:) תאני אבא בריה %דר' חייא בר אבא עם שאחורי הכהנים אינם בכלל ברכה אמר רב חסדא (שם לט:) אין הכהנים רשאים לכוף קשרי אצבעותיהן עד שיחזירו פניהם מן הצבור:

הלכה כא

אמר ר' זירא (שם) אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד שיכלה אמן מפי הצבור רבינו תם היה אומר דשליח צבור אין לו להפסיק תפלתו ולקרות כהנים דאפי' ליהא שמיה רבא אין להפסיק ואפי' המלך שואל בשלומו או נחש כרוך על עקבו לא יפסיק והא דקאמר אין הקורא רשאי לקרות כהנים לאו בשליח צבור איירי אלא חזן הכנסת הוא הקורא. ודקדק מדקאמרי' אין הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה הדבור מפי הקורא ובתר הכי קאמר אין שליח צבור רשאי להתחיל בברכה אלמא קורא לאו ש"צ הוא. והכי תניא בסיפרי אמור להם מכאן שהחזן אומר להם ואמרו בירושלמי דפרק אין עומדין ובלבד שיהא החזן ישראל. וכן כתוב בפירוש רבינו חננאל לשנים קורא החזן

כהנים אבל ש"צ המפסיק עבירה היא בידו אבל מה ששליח צבור אומר התיבות של ברכת כהנים לא חשיב הפסק. והכי איתא במדרש טעמי חסירות ויתירות אמור להם מלמד ששליח צבור אומר להם על כל דבור ודבור ואמרינן נמי בפרק אין עומדין (ברכות דף לד.) העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטירוף הא לאו מפני הטירוף לא חשיב הפסק משום דברכת כהנים צורך תפלה הוא. וכן נמי מה שש"ץ מקרא צורך תפלה הוא ומה שפושטין ידיהם דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם משמע שיהו ידיו פשוטין. ומה שחולקין אצבעותיהן זהו לפי המדרש מציץ מן החרכים ששכינה למעלה מראשיהן ומציץ מבין חרכי אצבעותיהן. ומכוונים לעשות ה' אוירים בין שתי אצבעות לשתי אצבעות ובין אצבע לאגודל ובין גודל לגודל לקיים מציץ מן החרכים ואין הכהנים רשאין להתחיל בברכה עד שיכלה הדבור מפי הקורא ואין הצבור עונין אמן עד שתכלה ברכה מפי הכהנים ואין הכהנים מתחילים בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואין הכהנים רשאין להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור שים שלום ואין הכהנים רשאין לעקור רגליהם עד שיגמור ש"צ שים שלום וצריכין כהנים לשאת ידיהם כנגד כתפיהם כדתנן (סוטה דף לח. ובפ"ז דתמיד) במדינה נושאין את ידיהם כנגד כתפיהם ובמקדש כנגד ראשיהן חוץ מכהן גדול שאין מגביה ידו למעלה מן הציץ:

הלכה כב

אמר רבי יהושע בן לוי (סוטה דף לח:) כל כהן המברך מתברך שנאמר ואברכה מברכיך. ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשין כה תברכו אמור להם ושמו את שמי. ירושלמי (פ' אין עומדין) ר' אדא בר פזי כדהוה חדיק ליה רישיה קיים ליה אחורי עמודא רבי אלעזר הוה נפיק לברא כלומר היה יוצא לחוץ כדי שלא יצטרך לעלות לדוכן כשהחזן קורא כהנים דהא דאמרינן דעובר הכהן בג' עשה היינו כשהחזן קורא כהנים דאמור להם מתרגמינן כד יימרון להון ואם הוא בבית הכנסת כשהחזן קורא כהנים ואינו עולה עובר ואם אינו בבית הכנסת אינו עובר. ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וגו' מה להלן בעבודה דכתיב וירד מעשות העולה והחטאת אף כאן בעבודה. תני ר' אושעיא לא שנו אלא שלא עקר רגליו אבל עקר רגליו עולה וכן הלכתא אע"ג דלא מטי ליה לדוכן אלא לאחר עבודה ואמר ר' שמעון בן פזי (שם דף לט.) כל כהן שלא נטל את ידיו לא ישא את כפיו שנאמר שאו ידיכם קודש וברכו את ה':

הלכה כג

שם וכהן שנושא את כפיו מאי מברך אמר רב חסדא ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה. וכי עקר כרעיה למיסק אומר יהר"מ שתהא הברכה הזאת שצויתנו לברך את עמך ישראל שלא יהא בה מכשול ועון מעתה ועד עולם. וכי מהדר אפיה בצבורא אומר רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו עשה עמנו כמו שהבטחתנו בתורה השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו' (שם דף מ.) העם בשעת ברכת כהנים מה הן אומרים ברכו ה' מלאכיו ברכו ה' כל צבאיו ברכו ה' כל מעשיו: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל האומרן בגבולין אינו אלא טועה אמר רב חיננא בר פפא תדע דבמקדש נמי לא בעי למימרינהו יש עבד שמברכין אותו ואינו מסביר פנים אמר ר' אבהו מריש הוה אמינא להו כיון דחזינא לר' אבא דמן עכו דלא אמר להו אנא נמי לא אמינא להו א"ר אלעזר (ברכות דף לב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמר ידיכם דמים מלאו. גרסינן בפרק בשלשה פרקים בשנה (תענית דף כו.) הכהנים נושאים כפיהם ארבעה פעמים ביום. שיכור אסור בנשיאת כפים מנא לן אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר בר קפרא למה נסמכה פרשת כהן מברך לפרשת נזיר לומר לך מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין: תנו רבנן (ר"ה דף לא:) (סוטה דף מ.) אין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהון לדוכן וזו אחת מתשעה תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי: האומר איני עובר לפני התיבה וכו'. מ"ט חיישינן שמא מינות נזרקה בו:

הלכה כד

א מתני' האומר יברכוך טובים ה"ז דרך מינות על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו המכנה בעריות משתקין אותו האומר מזרעך לא תתן למולך ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא משתקין אותו בנזיפה מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם ברכת כהנים נקראים ולא מתרגמין ומעשה דוד ואמנון נקראין ולא מתרגמין ואין מפטירין במרכבה. ורבי יהודה מתיר רבי אלעזר אומר אין מפטירין בהודע את ירושלים:

ב גמ' ת"ר יש נקראין ומתרגמין נקראין ולא מתרגמין לא נקראין ולא מתרגמין מעשה בראשית נקרא ומתרגם ולא חיישינן דלמא אתו לאשיולי מה לפנים מה לאחור מה למעלה מה למטה מעשה לוט ובנותיו נקראין ומתרגמין ולא חיישינן לכבודו של אברהם מעשה יהודה ותמר נקראין ומתרגמין דשבח הוא ליהודה משום דאודי. מעשה עגל

הראשון נקרא ומתרגם ולא חיישינן לכבודו של ישראל כי היכי דתיהוי להו כפרה הקללות והברכות נקראין ומתרגמין ולא יהא אחד מתחיל ואחד גומר אלא המתחיל הוא הגומר את כולן וה"מ קללות שבתורת כהנים כמו שאכתוב בפ' בני העיר (ס"י) אזהרות ועונשין שבתורה נקראין ומתרגמין ולא חיישינן דלמא אתי למיעבד מאהבה ומיראה. מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם מעשה אבשלום בנשי אביו נקרא ומתרגם ולא חיישינן לכבודו של דוד אביו מעשה פילגש בגבעה נקרא ומתרגם הודע את ירושלים נקרא ומתרגם ומעשה באחד שקרא לפני ר' אליעזר בהודע את ירושלים אמר לו לך והודע את תועבת אמך ולית הלכתא כוותיה והמרכבה קוראין אותה ברבים מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם. מעשה בר' חנינא בן גמליאל שהלך לכבול והיה קורא החזן ויהי בשכון ישראל וגו' ואמר למתורגמן לא תתרגם אלא אחרון ושבחוהו חכמים מעשה עגל השני נקרא ולא מיתרגם פירוש משום כבודו של אהרן ואלו הן מעשה עגל השני מן ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה עד וירא משה את העם ועוד פסוק אחד ויגוף ה' את העם. ברכת כהנים נקראין ולא מתרגמין מ"ט משום ישא. מעשה אמנון ותמר לא נקראין ולא מתרגמין והא אמרת מעשה אמנון נקראין ומתרגמין לא קשיא הא דכתיב אמנון בן דוד הא דכתיב אמנון סתמא: ת"ר כל המקראות הכתובים בתורה לגנאי קורין אותם לשבח ישגלנה ישכבנה בעפולים בטחורים חריונים דביונים לאכול את חוריהם לאכול את צואותיהם ולשתות את שיניהם את מימי רגליהם למחראות למוצאות רבי יהושע בן קרחה אומר למחראות כשמה מפני שגנאי הוא לע"ז אמר רב נחמן [בר יצחק] כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דע"ז דשריא דכתיב כרע בל קרס נבו וכתיב קרסו כרעו יחדו גו' רבי ינאי אומר לעגלות בית און יגורו שכן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי (גלה) כבודו אלא כבידו כאלו נטלה כבודו ובטל תאותו ואינו מועיל כלום דהוא לשון ליצנותא אמר רב הונא בר מנוח %[משמיה] דרב אחא בריה דרב איקי שרי ליה לבר ישראל לומר לנכרי שקיל ע"ז ואנחה בשי"ן תי"ו שלך. והאי מאן דסני שומעני' שרי לבזויי' בשי"ן וגימ"ל וגרסינן בסנהדרין (דף נב.) כמאן קרינן לרשיעא בר צדיקא רשיעא בר רשיעא כמאן כי האי תנא. תוספתא (פ"ג) הכתובה לרבים אין מכנין אותה ליחיד ליחיד אין מכנין אותה לרבים. מצאתי בשם הר"ר יונה ז"ל דוקא כשקורא אדם כל המזמור או כל הענין כסדר אבל המתפלל ואומר פסוקים הנה והנה יכול לכנות מיחיד לרבים ומרבים ליחיד ומלתא דסברא היא ר' יהודה אומר המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי והמוסיף ה"ז מגדף (קידושין דף מט.) כגון ויראו את אלהי ישראל אם תרגמו כצורתו וחזו ית אלהא ישראל ה"ז בדאי דכתיב כי לא יראני

האדם וחי ואם הוסיף מדעתו וחזו ית מלאכא דאלהא דישראל ה"ז מגדף אלא כתרגום אונקלוס וחזו ית יקרא דאלהא דישראל תורגמן העומד בפני חכם אינו רשאי לא לפחות ולא להוסיף אא"כ הוא אביו או רבו [סנהדרין קה:] דאין הרב מקנא בתלמידו מאלישע דכתיב ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ולא האב בבנו מדוד שאמרו לו ייטב אלהים את שם שלמה משמך וגו': הדרן עלך הקורא את המגילה עומד

פרק ד

הלכה א

א בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת בית הכנסת לוקחין תיבה תיבה לוקחין מטפחות מטפחות לוקחין ספרים ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בית הכנסת בית הכנסת לא יקחו רחובה וכן במותריהם:

ב גמ' אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן זו דברי ר' מנחם ב"ר יוסי סתימתאה אבל חכמים אומרים הרחוב אין בו משום קדושה ורבי מנחם ברבי יוסי מ"ט הואיל והעם מתפללין בו בתעניות (ובמעמדות) ורבנן ההוא אקראי בעלמא הוא: בית הכנסת לוקחין תיבה. א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל של כרכים כיון דמעלמא קאתו לה הויא להו דרבים ולא מצו מזבני לה ואפי' הוה ידוע שבני הכרך בנו אותה ולא סייעו להם מחוץ לעיר בהוצאת בנינה אפי' הכי כיון דמעלמא קאתו לה בני העיר הקדישוה לדעת כל העולם אבל בי כנישתא דמתא מחסיא אע"פ שקדושה היא לדעת כל העולם כולם מסכימים לדעת רב אשי וההיא בית הכנסת של טרסיים הכי פירושו בי כנישתא זוטא הואי ולא היו נכנסין בה אלא אותן בעלי אומניות והא דקאמרי' בירושלמי (ה"א) הדא דתימא בבית הכנסת של יחיד אבל של רבים אסור שאני אומר שמא אחד מסוף העולם קנוי בה פירוש יש לו זכייה בה ואפי' הסכימו כל הרגילים ליכנס לזאת העיר למוכרה שמא יש אחד בסוף העולם שהיה סמוך לעיר הזאת והיה רגיל ליכנס בה ולדעתו הוקדשה.. ירושל' עד כאן כשבנייה לשם בית הכנסת בנייה לשם חצר והקדישה מהו נשמעיניה מן הדא קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת הדא אמרי' בנייה לשם חצר והקדישה קדשה אימתי היא קדושה מיד או בשעת תשמיש נשמעין מן הדא העושה תיבה ומטפחות לשם ספר עד שלא נשתמש בהן הספר מותר להשתמש בהן הדיוט משנשתמש בהן הספר אסור להשתמש בהן הדיוט ומה אלו שנעשו לשם ספר אינם קדושים אלא משעת תשמיש זו שבנייה לשם חצר

לא כל שכן. אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא אתו לה כיון דאדעתא דידי קאתו לה אי בעי מצינא מזדבנינא לה. אמר רבא לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפי' למישתי ביה שיכרא שפיר דמי בבית הכנסת של כפרים איירי אבל של כרכיס לא מהני מידי טובי העיר למוכרו ואכל הני דמתניתין קאי הלכך יחיד שמכר ס"ת שלו יכול להשתמש בדמיו כי לדעתו הוא מוכרו ודינו כמו שמכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר. אפי' למישתי בהו שיכרא פירש רש"י בדמים והדין עמו משום דבהכי איירי מתניתין כדקתני לוקחין בדמיו ומיהו הוא הדין בבית הכנסת יכול הלוקח לעשות בה כל צורכו אפי' ארבעה דברים שאסרו חכמים דכולה מתניתין איירי בשלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי בני העיר וכן ההיא תלא דבי כנישתא רצה לקנות לזורעו ואמר ליה רב אשי שלא יוכל לזרוע בו אם לא יקנה אותה מז' טובי העיר [במעמד] בני העיר אבל אחר שיקנה אותו יוכל לזורעו וזריעה תשמיש של גנאי דהא בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין ובחורבנם מותר להשתמש בהן כל תשמיש שאינו של גנאי כמו שנפרש לקמן (סי' ז) רבינא הוה ליה ההיא תלא דבי כנישתא בארעיה אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה זיל זבניה משבעה טובי (בני) העיר במעמד אנשי העיר וזרעה. אמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי משום פשיעותא גרסי' בפרק השותפין (בבא בתרא דף ג:) הני מילי דלא חזא ביה תיוהא אבל חזא ביה תיוהא סתר ובני לה (לאלתר) כי הא דרב אשי חזא תיוהא בבי כנישתא דמתא מחסיא סתרה ובניה ועייל לפוריא להתם ולא אפיק עד דתקין ליה שופכי אמר רבא הך בי כנישתא חלופה וזבונה שריא וחיילא קדושה אדמיה והיא יוצאה לחולין אוגרה או משכונה אסור מ"ט בקדושתיה קיימא כדמעיקרא לבני נמי חלפינהו וזבינא שרי אוזפינהו אסור וה"מ בעתיקי אבל בחדתי לית לן בה ואפי' למ"ד הזמנה מילתא היא ה"מ כגון אורג בגד למת דחזיא לאישתמושי בה אבל הני כטווי לאריג דמיין וליכא למ"ד הזמנה מלתא היא מתנה שבעה טובי העיר במעמד אנשי העור פליגי בה רב אחא ורבינא חד אסר וחד שרי מאן דאסר אמר במאי תפקע בו קדושתיה ומאן דשרי אמר אי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא יהבי ליה מתנה הדר הויא לה מתנה כזביני:

הלכה ב

תנו רבנן תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגנזין ואלו הן תשמישי מצוה סוכה לולב שופר וציצית ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים תפילין ומזוזות ותיק של ס"ת ונרתיק של תפילין ורצועותיהן אמר רבא מריש הוה אמינא האי כורסיא תשמיש

דתשמיש הוא ושריא כיון דחזינא דמותבי לס"ת עילויה אמינא תשמיש קדושה הוא ואסור ואמר רבא מריש הוה אמינא האי [פריסא] תשמיש דתשמיש הוא ושרי כיון דחזינא דקא עייפי ליה ומניחין ס"ת עילויה אמינא תשמיש קדושה היא ואסור ואמר רבא האי תיבתא דאירפט מיעבד תיבתי זוטרתי שרי כורסיא אסור כורסיא נמי מעבדי כורסיא זוטרתי שרי דרגא לכורסיא אסור ואמר רבא האי פריסא דבלה שרי למיעבדיה פריסא זוטא אי נמי כסתא לסיפרא שרי לחומשא אסור:

הלכה ג

אמר רבא הני זבילי דחומשא וקומטרי דסיפרי תשמיש קדושה הן ונגנזין פשיטא מהו דתימא הני לאו לכבוד עבידי לנטורי בעלמא עבידי וכאנדרונא דמיא קמ"ל אמר מר זוטרא משמיה דרב ששת מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכים למת מצוה וזו היא גניזתן ואמר רבא ס"ת שבלה גונזין אותה אצל תלמיד חכם ואפי' שונה הלכות ואמר רב אחא בר יעקב ובכלי חרס שנאמר ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים:

הלכה ד

אמר רב פפי משמיה דרבא מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסור ורב פפא משמיה דרבא אמר איפכא והלכתא כרב פפי דאמר רבי יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש בהמ"ד אסור לעשותו בית הכנסת אלמא בית המדרש עדיף:

הלכה ה

תנו רבנן מניחין תורה על גבי תורה ותורה על גבי חומשין וחומשין על גבי נביאים וכתובים אבל לא נביאים וכתובים על גבי חומשין ולא חומשין על גבי תורה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן משום רבך שמעון בן גמליאל אין מוכרין ס"ת אפי' ישן ליקח בו חדש וא"ר יוחנן משום ר' מאיר אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה. ת"ר לא ימכור אדם ס"ת אע"פ שא"צ לו יתר על כן אמר רבן שמעון בן גמליאל אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם: וכן במותריהן אמר רבא לא שנו אלא שמכרו והותירו אבל גבו והותירו מותר ומכרו והותירו נמי לא אמרן אלא שלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בשעת מכירה ואפילו לדוכסוסיא מותר מאי דוכסוסיא פרשא דמתא. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהם צדקה נותנין וכשהן באין מביאין אותה בידם ומפרנסין בה עניי עירם ויחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לאותן עניי העיר רב הונא גזר תעניתא עול לגביה רב הונא בר חנילאי וכל בני מאתיה רמו עלייהו צדקה ויהבו כי בעו למיזל אמרו ליה יהבינהו

מר וניזול ונפרנס בהו ענייי מאתן אמר להו תנינא בד"א בשאין שם חבר עיר אבל יש שם חבר עיר תנתן לחבר עיר וכ"ש אנא דענייי דידכו ודידי עלי סמיכו:

הלכה ו

א מתני' אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורידין אותו מקדושתו דברי ר' (%יהודה) אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי אימתי שירצו יחזירוהו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוכרין אותה ממכר עולם חוץ מד' דברים למרחץ ולבורסקי ולבית הטבילה ולבית המים ר' יהודה אומר מוכרין אותה לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו הספר של יחיד ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורסין בתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשימותי את מקדשיכם בקדושתן הן עומדים אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלשו מפני עגמת נפש:

ב גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל מותר אדם להשתין מים בתוך ארבע אמות של תפלה שאלו תלמידיו לר' זכאי במה הארכת ימים אמר להם מימי לא השתנתי מים בתוך ד' אמות של תפלה ולא כניתי שם לחבירי ולא בטלתי קידוש היום אימא זקינה היתה לי פעם אחת לא היה לי יין לקידוש היום מכרה כיפה שעל ראשה והביאה לי יין לקידוש היום תנא כשמתה הניחה לו שלש מאות גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו שלשת אלפי גרבי יין:

הלכה ז

ת"ר בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים [ומספידין] בהן הספד של רבים ומכבדין אותן ומרביצין אותן אמר ר' יהודה אימתי בישובן אבל בחורבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים [ולא יתלוש] מפני עגמת נפש. אמר רב אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויין ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש ומאי ניהו חשבונות דאמר רב ששת בית הכנסת שמחשבין בו חשבון סוף מלינין בו את המת. הא דאמרי' על תנאי הן עשויין אין לפרש דמותר לנהוג בהן קלות ראש בישובן דהא אמרי' בתר הכי דרבינא ורב אדא בר אהבה לא הוו עיילי לבי כנישתא משום מיטרא אלא משום דשמעתתא בעיא צילותא ואמרינן נמי אי איצטריך ליה למיקרי איניש מבי כנישתא דלימא פסוקא אלא אמתניתין קאי דאמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מפשילין לתוכו חבלים וקאמר רב אסי בתי כנסיות שבבבל בחורבנן מותר לעשות בהן

שעל תנאי הן עשויין מ"מ חשבונות של רבים אין עושין בהן וכן גבי תילא דבי כנישתא שלא היה יכול לזורעה אם לא שקנאה משבעה טובי העיר לפי שזריעה דבר מגונה הוא ביותר. ואין ניאותין בהן אמר רבא חכמים ותלמידי חכמים מותרין דאמר ר' יהושע בן לוי מאי בי רבנן ביתא דרבנן: ואין נכנסין בהן כו'. רבינא ורב אדא בר אהבה הוו קיימי ושיילי שמעתתא מרבא אתא זילחא דמיטרא עיילי לבי כנישתא אמרי הא דעיילינן לבי כנישתא לאו משום מיטרא אלא משום דשמעתתא בעי צילותא אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי אי איצטריך ליה לאיניש למיקרי גברא מבי כנישתא מאי א"ל אי צורבא מרבנן הוא לימא שמעתתא ואי תנא הוא לימא הלכתא ואיקרא הוא לימא פסוקא ואי לאו בר הכי הוא לימא ליה לינוקא [פסוק לי] פסוקיך אי נמי נשהי פורתא וניקום: ומספידין בתוכן הספד של רבים. מחוי רב חסדא כגון הספידא דקאי ביה רב ששת מחוי רב ששת כגון הספידא דקאי ביה רב חסדא רפרם ספדה לכלתיה בבי כנישתא אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא דמיתא אתו כולי עלמא:

הלכה ח

תנן התם ודאישתמש בתגא חלף אמר (רבן שמעון בן) [ריש] לקיש זה המשתמש במי ששונה הלכות ואמר עולא לישתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לישתמש במאן דמתני ארבעה פי' דתני ארבעה מי ששונה ארבעה סדרי משנה ופי' דמתני מי שלומד הש"ס ארבעה סדרי:

הלכה ט

א תנו רבנן מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה במה דברים אמורים כשאין לו כל צורכו אבל יש לו כל צורכו אין מבטלין וכמה כל צורכו אמר רב שמואל בר אוניא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי וכו' והני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא. וממילא שמעינן למאן דלא קרי ותני אין מבטלין אלא כדי צורך קבורה בעלמא.

ב ואין עושין אותו קפנדריא. מאי קפנדריא כמ"ד אדמקיפנא אהדר ואיעול בהא אמר ר' אבוה אם היה שביל מעיקרא מותר אמר רבה בר אבוה הנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשות קפנדריא מותר לעשות קפנדריא אמר רבי חלבו אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת להתפלל מצוה לעשות קפנדריא שנאמר ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחוות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא:

ג עלו בו עשבים וכו'. תנא לא יתלוש ומאכיל אלא תולש ומניח. ת"ר בית הקברות אין נוהגין בו קלות ראש אין מרעין בו את הבהמה ואין מוליכין בו את אמת המים ואין מלקטין בו עשבים מפני כבודן של מתים ואם ליקט שורפין במקומן. הא דקתני אין מרעין את הבהמה נראה דמיירי אף בקרקע עולם ואסור מפני כבודן של מתים דאי על הקברים אם הוא קבר של בנין אסור בהנאה. והאילנות הנטועין בבית הקברות מותר ללקוט פירותיהן ואין כאן חשש מפני כבוד מתים:

הלכה י

א מתני' ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין בשבת הבאה בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין לר"ח לחנוכה ופורים לתעניות ולמעמדות וליה"כ פירוש במנחה קורין פרשת עריות דומיא דאינך שקורין בהן שלשה:

ב גמ' מאי פרשת שקלים רב אמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ושמואל אמר כי תשא תניא כוותיה דשמואל ראש חודש אדר שחל להיות בשבת קורין כי תשא ומפטירין ביהוידע הכהן אמר ר' יצחק נפחא ר"ח אדר שחל להיות בשבת מוציאין שלשה ספרי תורות וקורין בהן אחד מענינו של יום ואחד בר"ח ואחד בכי תשא ואמר ר' יצחק נפחא ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מוציאין ג' תורות וקורין בהן אחד מענינו של יום ואחד בשל ר"ח ואחד בשל חנוכה ומפטיר בשל חנוכה במאי דסליק מיניה ור"ח טבת שחל להיות בחול קרו בר"ח תלתא וחד קרי בחנוכה וכן הלכה ר"ח אדר שחל להיות בואתה תצוה אביי אמר קרו שיתא מן ואתה תצוה עד ועשית כיור נחושת וחד חוזר מן כי תשא עד ועשית כיור נחושת וקי"ל כוותיה חל להיות ר"ח אדר בכי תשא עצמה אמר אביו קורין שיתא מן כי תשא עד ויקהל משה וחד חוזר וקורא מן כי תשא עד ועשית כיור נחושת תניא כוותיה דאביי חל להיות בכי תשא עצמה קורין אותה וכופלין אותה: אתמר ר"ח אדר שחל להיות בע"ש רב אמר מקדימין וקורין בשבת שעברה ושמואל אמר מאחרין וקורין למחר וקי"ל כרב " בשניה זכור. אתמר פורים שחל להיות ערב שבת רב אמר מקדימין ושמואל אמר מאחרין והלכתא כרב ואפילו בני חמשה עשר שחל פורים שלהם בשבת מקדימין וקורין בשבת שעברה: בשלישית פרה אדומה. ת"ר ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בכי תשא ומפטיר ביהוידע הכהן ואיזהו שבת ראשונה כל שחל ר"ח אדר להיות בתוכה ואפי' בערב שבת. בשניה זכור ומפטירין כה אמר ה' פקדתי ואיזו היא שבת שניה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפי' בע"ש. בשלישית פרה אדומה ומפטירין וזרקתי עליכם מים טהורים ואיזו היא שבת שלישית

כל שסמוכה לפורים מאחריה משכחת לה בחל ר"ח ניסן באמצע השבת אבל אם חל ר"ח ניסן להיות בשבת הויא ליה שלישית הסמוכה לניסן ואם חל להיות ר"ח ניסן באחד בשבת הויא ליה שלישית הסמוכה לפורים של מוקפין מאחריה: ברביעית החדש הזה לכם ומפטירין כה אמר ה' צבאות בראשון באחד לחדש איזו היא שבת רביעית כל שחל ר"ח ניסן להיות בתוכה ואפילו בע"ש בחמישית חוזרין לכסדרן. לסדר מאי רבי אמי אומר לסדר פרשיות ר' ירמיה אומר לסדר הפטרות וקי"ל כרבי ירמיה: ירושלמי (ה"ו) רבא בשם ר' חייא בר אשי אמר אין מפסיקין בין פורים לפרה רבי לוי אומר אין מפסיקין בין פרה להחדש הזה וסימן כל פרשיות הללו בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה ובדין הוא שיקדים החדש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן בשני ימים בניסן נשרפה הפרה ולמה הקדימוה לפי שהיתה טהרתן של ישראל נקוט האי סימנא בידך כד מיקלע אדר הסמוך לניסן בשבת או בשני בשבת או ברביעי בשבת או בששי בשבת צריכין לאפסוקי פרשיות וסימן ימים דמיקלע בהו ר"ח אדר זבד"ו והדין פירושא דמלתא כדמיקלע ביום השבת מפסיקין בחמיסר באדר וסימן זט"ו וכד מיקלע בתרין בשבתא מפסיקין בשיתא באדר וסימן ב"ו וכד מיקלע בארבע בשבתא מפסיקין בארבעה באדר וסי' ד"ד וכדמיקלע במעלי דשבתא מפסיקין בתרין באדר ובששה עשר באדר וסימניך ובי"ו:

ג מתני' בפסח קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים בעצרת שבעה שבועות בר"ה בחדש השביעי באחד לחדש ביה"כ אחרי מות ביו"ט ראשון של חג קורא בפרשת המועדות שבתורת כהנים ובשאר ימות החג קורין בקרבנות החג. תימה דבפסח ועצרת ובימים ראשונים ואחרונים של החג ובר"ה וביה"כ אנו מוציאין שתי תורות וקורין אחת בקרבנות היום וזה אינו שנוי לא במשנה ולא בגמרא. ואפשר שאחר שנשלם הש"ס תקנוה רבנן סבוראי או הגאונים וישנו בסדר רב עמרם וקצת יש סמך לדבר מדאמרי' לקמן (דף לא:) אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע וכו' אמר לו כבר תיקנתי להם סדר קרבנות שכל זמן שקורין בהן וכו' ואין להביא ראיה מדאמרינן לקמן (דף לא.) ביום של יו"ט האחרון של חג מפטירין בויעמוד שלמה לפי שמדברת [בענין] שמיני עצרת וא"כ יש להוכיח שקראו בס"ת שניה פרשת קרבנות של שמיני עצרת דאם לא קראו אלא וזאת הברכה למה יפטירו בויעמוד שלמה ואנן בעינן ההפטרה דומיא דפרשה שקרא כדאמרינן לעיל (דף כט:) בשלמא למ"ד כי תשא היינו דמפטירין ביהוידע הכהן דכתיב ביה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו אלא למ"ד צו את בני ישראל וכו' משום דאיכא למימר כיון שהפטרה מדברת בענין שמיני עצרת יש לאומרה אע"פ שאינה מעין הפרשה

שקרא בתורה כדאמרינן בסמוך דר"ח שחל להיות באחד בשבת מפטירין מאתמול מחר חדש אע"פ שאינה מעין הפרשה שקרא שכיון שהוא מעין המאורע שיהא מחר חדש וגם מצינו בירושלמי כעין מנהגינו:

ד גמ' א"ר יצחק נפחא שבת שחל להיות בחולו של מועד בין בפסח בין בסוכות קורין ראה אתה אומר אלי ומפטיר קורא במוספין. בפסח קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים והאידנא נהוג עלמא למיקרי משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא וסדר הזה לא ישתנה אלא כשחל פסח בחמישי שאז קורין ביום ראשון וביום שני משך תורא ויום שלישי שהוא שבת של חול המועד קורין ראה אתה אומר אלי דהיינו פסל לך כדאמרינן לקמן שבת של חול המועד בין בניסן בין בתשרי קורין ראה אתה אומר אלי וכו' וביום ראשון שני ושלישי קדש בכספא במדברא כסדר שהן כתובין בתורה אלא שקורין שור או כשב או עז ביום שני לפי שכתוב בו ענין פסח ובחמשה עשר יום ובפרשת בשלח בשביעי שאז עברו ישראל את הים והשאר כסדר שהן כתובים בתורה ומפטירין ביום ראשון של פסח בפסח גלגל בעת ההיא וביו"ט שני בשל פסח יאשיהו וביו"ט אחרון מפטירין וידבר דוד לה' ולמחר עוד היום בנוב לעמוד. בעצרת קורין ביו"ט הראשון בחדש השלישי ומפטירין במרכבה וביום טוב שני שבעה שבועות ומפטירין בחבקוק. בר"ה ביום הראשון וה' פקד את שרה ומפטירין בחנה. ובשני והאלהים נסה את אברהם ומפטירין הבן יקיר לי אפרים. ביה"כ שחרית קורין אחרי מות ומפטירין כה אמר ה' רם ונשא במנחה בעריות ומפטירין ביונה. בחג בשני ימים טובים הראשונים קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים שור או כשב ומפטירין ביום הראשון הנה יום בא לה' וביום שני ויקהלו אל המלך שלמה ובשאר כל ימות החג קורין בקרבנות החג. גרסינן בפרק בתרא דסוכה (דף נה.) אתקין אמימר בנהרדעא דמדלגי דלוגי וקא פריש גאון כך המנהג בשתי ישיבות ביום ראשון וביום שני שהן ב' ימים טובים קורין ובחמשה עשר בלבד שאין להזכיר וביום השני דלא לזלזולי בקדושת היום וביום השלישי שהוא חול המועד קורא כהן וביום השני ולוי קורא וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי והרביעי חוזר וקורא ביום השני וביום השלישי שהן ספיקא דיומא ויום רביעי כהן קורא וביום השלישי ולוי קורא וביום הרביעי וישראל חוזר וקורא ביום הרביעי והרביעי חוזר וקורא ביום השלישי וביום הרביעי ספיקא דיומא ועל פי הסדר הזה קורין בכל יום עד יום שביעי. ביו"ט אחרון של חג קורין כל הבכור ומפטירין ויהי ככלות שלמה ולמחר קורא וזאת הברכה ומפטירין ויעמוד שלמה לפני ה' וי"א ויהי אחרי מות משה עבד ה' והכי איתא בירושלמי והכי נהגינן. אמר רב חנן בר רבא שבת שחל להיות

בחולו של מועד בין בניסן בין בתשרי קורין ראה אתה אומר אלי משום דאית ביה את בעשיית מלאכה ואפטורי בניסן העצמות היבשות ובתשרי וביום בא גוג:

ה מתני' בחנוכה בנשיאים בפורים ויבא עמלק בראשי חדשים ובראשי חדשיכם במעמדות במעשה בראשית בתעניות ברכות וקללות אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן בשני ובחמישי בשבת במנחה קורין כסדרן ואינו קורא פחות מעשרה פסוקים וידבר עולה להו מן המנין שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצותן שיהו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו:

ו גמ' בחנוכה בנשיאים ומפטירין בנרות זכריה ואי איקלע שתי שבתות מפטירין בשבת שניה בנרות שלמה בראש חודש ובראשי חדשיכם ואי מיקלע ר"ח בשבת מפטירין והיה מדי חודש בחדשו. אמר רב הונא ראש חודש שחל להיות באחד בשבת מפטירין מאתמול ויאמר יהונתן מחר חודש אמר רב יהודה בריה דרבי שמואל בר שילת משמיה דרב ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם והאידנא לא נהגינן הכי אלא מפטירין שמעו דבר ה' בית יעקב כסדר הפטרות הסדורות במדרש פסיקתא ויש מפרשים דרב לטעמיה דאמר בשילהי תענית (דף כט:) שאסור בכיבוס מראש חדש עד התענית וקיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל דלא אסר אלא אותה שבת ולא נהירא דמה ענין זה להפטרה דאין הפטרה מדברת כל כך מענין תשעה באב ועוד דא"כ ליפלגי אמוראי הכא כי היכי דפליגי לענין כיבוס במסכת תענית אלא על פי המדרש פסיקתא אנו נוהגין כן כדפרישית וכן נמי בתענית אנו קורין ויחל ובמתניתין אמרינן שקורין ברכות וקללות אלא שאנו עושין ע"פ מס' סופרים (פ' י"ז הלכה ז) דגרסינן התם בתענית של תשעה באב ובשבעה אחרונות של עצירת גשמים קורין ברכות וקללות אבל בתעניות אחרות קורין ויחל משה ומפטיר דרשו ה' וי"א שאין להפטיר והעם נהגו להפטיר מיהו איכא למימר דמתני' נמי איירי בט' באב ובשבעה תעניות אחרונות ולא פליגי. ובט' באב קורין בכי תוליד ומפטירין באסוף אסיפם: ואין מפסיקין בקללות מנא הני מילי %בר גמדא א"ר סימאי דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו ר"ל אמר לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות אלא היכי עביד תנא כשהוא מתחיל מתחיל בפסוק שלפניהם וכשהוא מסיים מסיים בפסוק שלאחריהם אמר אביי לא שנו אלא קללות שבתורת כהנים אבל שבמשנה תורה פוסק מאי טעמא אמר אביי הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן. תניא רשב"א אומר עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין קללות וברכות שבתורת כהנים קודם עצרת ובמשנה תורה קודם ראש השנה מאי טעמא אמר אביי ואי תימא ר"ל כדי

שתכלה שנה וקללותיה ועצרת נמי ראש השנה לאילן הוי כדתנן ובעצרת על פירות האילן. שאלו לרבינו נסים למה מחלקים אתם נצבים ופרשת וילך שהן קטנות כשיש ב' שבתות בין ר"ה לחג וקורין פרשת נצבים קודם ר"ה ופרשת וילך אחר ר"ה ולא חלקו ראשי המטות ומסעי שהן גדולות והשיב לפי שיש באתם נצבים קללות שקלל משה את ישראל ורוצים לסיימם קודם ר"ה ולא נהירא חדא דפרשת אתם נצבים אינה בכלל הקללות שקלל משה את ישראל כדמוכח בפ' המוכר את הספינה (בבא בתרא דף פח:) א"ר לוי בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם הקב"ה בירך את ישראל בכ"ב אותיות וקללן בח' ומשה רבינו ברכן בח' וקללן בכ"ב אותיות מואם לא תשמעו עד ואין קונה ולא קאמר עד הנסתרות שבאתם נצבים אלא אותן שבאתם נצבים אינם קללות אלא שהעביר בני ישראל בברית ועוד גם בהאזינו יש קללות מזי רעב ולחומי רשף אלא היינו טעמא לפי שרוצים להפסיק בפרשה אחת בין קללות לר"ה וכן קורין פרשת במדבר סיני בין קללות שבתורת כהנים ובין עצרת:

ז ובב' ובה' וכו'

הלכה יא

א ת"ר מקום שמפסיקין בשבת בשחרית שם מתחילין במנחה במנחה שם קורין בב' בב' שם קורין בה' בה' שם קורין שבת הבאה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה בב' ובה' ובשבת הבאה וכן הלכתא:

ב ת"ר פותח ורואה גולל ומברך חוזר ופותח וקורא דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר פותח ורואה ומברך וקורא וכן הלכתא. בירושלמי (ה"ח) מפרש מה טעם ובפתחו עמדו כל העם מה כתיב בתריה ויברך עזרא את ה'. א"ר זירא אמר רב מתנה אמר שמואל הבימות והלוחות אין בהן משום קדושת ארון ויש בהן משום קדושת בית הכנסת ר' ירמיה אזל לגולליה יהבין תבותא בגו ארונא פי' תבותא שם כלי ונתנוה לתוך הארון אתא שאיל לר' מנא אם היה מותר לפי שהיו משתמשין בארון אמר ליה אני אומר כך התנה עליו מתחלה ר' יונה עביד ליה מגדלא ואתני עליה (עילויה) עילאה דספרי' וארעיא דמנין. פירוש מגדל יש בו חילוקים זה על גבי זה והתנה שיהא העליון לספרים והתחתון לכלים וכן כשעושין כורסיי' להניח עליה ספר תורה צריך להתנות שיוכל ליהנות ממנה ויש למצוא היתר לכורסייא שלנו לפי שאין רגילין לתת עליו ספר תורה אלא מטפחות והוי תשמיש דתשמיש כדאמר רבא לעיל (דף כו:) מריש הוה אמינא האי כורסייא תשמיש דתשמיש הוא כיון דחזינא דזימנין דמותיבנא עליו ס"ת וכו':

הלכה יב

א"ר שפטיה א"ר יוחנן הגולל ס"ת יעמידנו על התפר שאם יקרע יקרע התפר ואמר ר' שפטיה א"ר יוחנן הגולל ספר תורה גולל מבחוץ ואינו גולל מבפנים וכשהוא מהדקו מהדקו בפנים פי' כשהספר עומד לפניו יהפך הכתב אליו ויתחיל לגלול מבחוץ ואחר שגמר הגלילה יהדק סוף המטפחת מבפנים וכשיבא לקרות בו נמצא ההדק מבפנים ולא יצטרך להפוך הספר לצד להסיר ההדק וא"ר שפטיה א"ר יוחנן י' שקראו בתורה גדול שבכולן גולל ומקבל שכר כולם שכר כולם ס"ד אלא אימא נוטל שכר כנגד כולם ואמר רב משרשיא ב' תלמידי חכמים הדרים בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה עליהם הכתוב אומר (יחזקאל כ׳:כ״ה) וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים פי' אני נתתי להם חוקים והם אינם טובים זה לזה וגם אני מביא עליהם משפטים לא יחיו בהם והאוחז ס"ת ערום נקבר ערום ערום ס"ד אלא אימא נקבר ערום בלא אותה מצוה שעשה שקרא בה או שגלל אותה:

הלכה יג

וידבר משה את מועדי ה' וגו' ת"ר משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות החג בחג: הדרן עלך בני העיר וסליקא לה מסכתא מגילה